

הלכות עבודה זרה פרק ב (תורגם אוטומטית)

Hebrew

תורגם אוטומטית

סיכום השיעור

סיכום השיעור – הלכות עבודה זרה, פרק ב', הלכות א'-ד'

הלכה א' – עיקר הציווי בעבודה זרה

דברי הרמב"ם

"עיקר הציווי בעבודה זרה – שלא לעבוד אחד מכל הברואים, לא מלאך ולא גלגל ולא כוכב, ולא אחד מארבעה יסודות, ולא אחד מכל הנבראים מהם. ואף על פי שהעובד יודע שה' הוא האלהים, ועובד את הנברא הזה על דרך שעבד אנוש ואנשי דורו תחילה – הרי זה עובד עבודה זרה."

"וענין זה הוא שהזהירה עליו תורה, שנאמר 'פן תשא עיניך השמימה וראית את השמש ואת הירח ואת הכוכבים כל צבא השמים ונדחת והשתחית להם ועבדתם אשר חלק ה' אלהיך אותם לכל העמים' – כלומר שחלק אותם להאיר לכל העולם, להיותם חיים והווים ונפסדים כמנהגו של עולם."

פשוט

עיקר מצוות עבודה זרה היא: לא לעבוד שום נברא – לא מלאך, לא גלגל (ספירה), לא כוכב, לא אחד מארבעת היסודות (אש, רוח, מים, עפר), ולא דבר שנעשה מהם. אפילו כאשר העובד יודע שה' הוא האלוה האמיתי, והוא עובד את הנברא רק כי הוא סבור שהקב"ה נתן לו כבוד (כמו שעשו אנוש ודורו) – הרי זה עובד עבודה זרה.

המקור הוא הפסוק "פן תשא עיניך השמימה" – כאשר אדם מסתכל בשמים ורואה את השמש, הירח והכוכבים, הוא יכול להגיע לטעות לוגית: מכיוון שהם אכן מנהלים את העולם (וזה אמת), הוא חושב שצריך לעבוד אותם. על כך הזהירה התורה.

חידושים וביאורים

1) הרשימה של נבראים תואמת את הלכות יסודי התורה פרק ב':

רשימת הרמב"ם כאן – מלאכים, גלגלים, כוכבים, ארבעת היסודות וכל מה שנעשה מהם – היא בדיוק אותה רשימה כמו בהלכות יסודי התורה פרק ב', שם הוא מתאר את כל סוגי הנבראים. זה מדגיש את היסוד: יש בורא אחד, וכל השאר הם נבראים – ואסור לעבוד שום נברא.

2) "עיקר הציווי" – עיקר עבודה זרה הוא הרעיון, לא העבודה:

אם למדן היה נשאל "מהו עיקר עבודה זרה?", הוא היה עונה עם סוגי עבודות – השתחוואה, קטורת, ניסוך, זביחה. אבל הרמב"ם אומר: עיקר עבודה זרה הוא לעבוד נברא. איך עובדים – אלו כבר פרטים. העיקר הוא הרעיון שעובדים משהו שאינו הבורא.

3) "ואף על פי שהעובד יודע שה' הוא האלהים" – החידוש הגדול:

אפילו כאשר האדם יודע שה' הוא הבורא, והוא עובד את הנברא רק כי הוא סבור שהקב"ה רוצה שיכבדו את הנברא (כי הוא שם אותו בשמים בפאר כזה – "מלאים זיו ומפיקים נוגה") – הוא עובד עבודה זרה. האדם חושב שהוא מכבד את הקב"ה על ידי עבודת הכוכב, אבל זו בדיוק עבודה זרה.

4) מדוע זו עבודה זרה – סברת ה"מכשול":

אם האדם עצמו יודע כן שהקב"ה הוא הבורא, מדוע הוא עובד עבודה זרה? הרי הוא לא אתאיסט – הוא זוכר כן שהקב"ה הוא מעל הנברא!

התירוץ: הוא יכשיל אנשים אחרים. בנו כבר ישכח מהקב"ה ויעבוד רק את הנברא. הוא המקרה היחיד שעדיין זוכר – אבל הוא יוצר מציאות שמובילה לשכחת הקב"ה.

הקדמה לפרק

הפרק הראשון הסביר את ה"מדרון החלקלק" של עבודה זרה – כיצד התפתחה מדור אדם הראשון עד אנוש, כיצד אברהם אבינו נלחם בה, כיצד התפתחה מחדש, וכיצד משה רבינו הציל אותנו. הפרק השני עובר לדינים עצמם – עיקר מצוות עבודה זרה.

הפרק מתחלק לשניים: החצי הראשון עוסק באי-האמנה בעבודה זרה (ענינים שבאמונה / שבדעת), והחצי השני עוסק במגדף (חילול השם), שהרמב"ם עצמו שואל קושייה קשה מדוע זה נכלל כאן, והוא מנסה לענות.

עבודה זרה היא במובן מסוים היפך מהלכות יסודי התורה פרק א' – יחוד השם וציוור השם. אבל לעבודה זרה יש גם ממד עצמאי של אמונה – לא רק מעשה. הלשון בגמרא "המודה בעבודה זרה" מתכוונת למי שמאמין בעבודה זרה (שיש לה כוח), אפילו בלי שעובד אותה.

חידוש: הקשר בין עבודה זרה לכפירה/אתאיזם

אנשים חושבים בדרך כלל שתחילה יש הבדל בין אתאיסטים (שאינם מאמינים בשום כוח עליון) לבין מאמינים (שכן מאמינים), ולאחר מכן, בתוך המאמינים, יש שאלה מי הוא האלוה האמיתי. אבל לפי הרמב"ם זה לא הגיוני כשתי קטגוריות נפרדות. כי:

- עובד עבודה זרה סובר שנברא (גלגל, מלאך, כוכב) הוא "אלוה". הוא אמנם קורא לזה "כוח עליון", אבל "הכוח העליון" שלו כלל אינו כוח עליון – זה דבר נמוך יותר, נברא.

- אם מישו הגיע ל"סוף האמיתי" של עבודה זרה – הוא שכח מהבורא הראשון – הוא גם אתאיסט, כי הוא לא מאמין בכוח העליון האמיתי.

- יוצא דבר נורא: מי שלא מבין אלוהות – לא מאמין.

זהו היסוד של שיטת הרמב"ם שמי שמאמין שהקב"ה הוא גוף – הוא מין. כי גוף הוא נברא, ומי שמאמין שנברא הוא אלוה, אינו מאמין בבורא האמיתי. צריך לדעת באיזה בורא אנו מאמינים – סתם לומר "אני מאמין בבורא" בלי להבין מה זה אומר, זה עדיין לא עשה כלום.

חידוש: תירוץ על קושיית הרמב"ם על הרמב"ם (פרשת שמות / מורה נבוכים) הרמב"ם במורה נבוכים לומד שכאשר משה שאל "מה שמו" – היהודים שאלו האם יש אלוה, כי לא ידעו. הרמב"ם (פרשת שמות) שואל: איך יתכן שיהודים לא האמינו בשום אלוה? מילא עבודה זרה – זה יכול להיות. אבל שהם בכלל לא יאמינו באלוה?

התירוץ לפי שיטת הרמב"ם: זה אותו דבר. ודאי היהודים במצרים האמינו ב"איזשהו כוח עליון" – אבל הם לא ידעו על "איהיה אשר איהיה", על ההבנה האמיתית של מציאות השם. ולפי הרמב"ם, זה כמו לא להאמין – כי "הכוח העליון" שלהם אינו הכוח העליון האמיתי.

[הערה: כיום המצב שונה – הרמב"ם, הבעל שם טוב ואחרים עשו כל כך הרבה עבודה עד שכמעט אף יהודי לא מאמין שהקב"ה הוא גוף. כולם מבנינים שהקב"ה הוא "מעבר להכל".]

[סטייה: לכאורה החשש הגדול ביותר מעבודה זרה היום הוא מי שנותן כוחות לרבו יותר ממה שראוי, ועושה אותו ל"כוח מתווך" – כמו עבודה זרה. אבל זה לא כל כך פשוט, כי הרמב"ם מדבר רק כאשר האדם שכח שיש אלוה מעליו – ואם הוא זוכר כן, זה שונה.].

לא "הווים ונפסדים" (הם לא מתים). אבל בתנועותיהם הם מנהלים את ד' היסודות, ש*הם* הווים ונפסדים. "לכל העמים" פירושו כל מה שנמצא אחרי ד' היסודות – בני אדם, חיות, כל נבראי עולם הבריאה. האמת היא שהכוכבים אכן מנהלים "לכל העמים" – כולל אותך. אבל הטעות היא *לעבוד* אותם בגלל זה.

12 הפסוק הבא – "ואתכם לקח ה'" – והקשר ליציאת מצרים:

הרמב"ם לא מביא את המשך הפסוק: "ואתכם לקח ה' ויוצא אתכם מכור הברזל ממצרים להיות לו לעם נחלה כיום הזה." אבל לפי מהלך הרמב"ם הפסוק היה המשך יפה: ביציאת מצרים הקב"ה התגלה ליהודים, ושם היהודים ראו שהקב"ה הוא המנהיג הישיר של הכל.

13 התורה מדברת לחכמים, לא לטיפשים:

אזהרת הרמב"ם מכוונת לחכמים שיכולים לחשוב לוגית: "אה, ראוי לכבד את הכוכבים." עובד העבודה זרה שהתורה מדברת אליו אינו מי שמשכנע את עצמו שהקב"ה הוא השמש – אלא מי שיודע שהקב"ה הוא הבורא, אבל חושב שצריך גם לכבד את בריותיו.

14 ההבדל בין התבוננות בבריאה לשם שמים לבין עבודה זרה:

הרמב"ם אמר קודם (בהלכות יסודי התורה) שלהסתכל ולהתבונן בבריאה – בכוכבים, בגלגלים – הוא חלק מעבודת ה'. אבל כאן יכולה להיות בעיה: במקום להסתכל *הלאה* אל הקב"ה, עוצרים אצל הבריאה עצמה. ההבדל: כשאומרים "האדון על כל המעשה" ומדברים על השמים והכוכבים, לא אומרים "אתה כל כך יפה, שמים" – אומרים "אתה כל כך גדול, בורא, שבראת שמים כל כך יפים." לשון הנוכח הולכת רק אל הקב"ה. והשמש עצמה מתוארת כ"עושה באהבה רצון קונו" – היא משתחוה לו, לא להיפך.

15 המהלך החסידי – "מותר להסתכל בשמים":

מותר להסתכל בשמים ולחשוב הלאה – רק על הקב"ה שעשה אותם. במקום להרגיש כפוף לגופים השמימיים, אדם צריך לחשוב: כשם שהשמים עובדים את הקב"ה, כך אני עובד את הקב"ה. "אני של הקב"ה כמו השמש, והשמש ואני שנינו עבדי ה'." אמנם תיאורית השמים גבוהים מאיתנו, אבל לגבי ה' כולנו שווים. תפקידנו הוא אפילו להיות גבוהים מהשמים – כמו שכתוב "ויוציאהו החוצה" (בראשית ט"ו, ה').

הלכה א' (המשך) – "להיותם סרסור בינו לבין השם"

דברי הרמב"ם

הרמב"ם אומר הלאה שאפילו לעשות מתווך (סרסור) בינך לבין הקב"ה גם אסור, וזה גם "עיקר עבודה זרה".

פשט

לא רק לעבוד ישירות כוכב, אלא אפילו לבקש ממלאך שילך לבקש מהקב"ה, זו עבודה זרה.

חידושים

1 פירוש הרמב"ן על "השמרו לכם פן יפתה לבבכם":

הרמב"ן מפרש שהציווי (דברים י"א, ט"ז) פירושו "ורם לבבך ושכחת" – שלבך לא ילך אחרי הטעות. הוא שואל: מהי ה"יפתה לבבכם"? מה כל כך מושך? הוא עונה: כי זה אמת – יש להם אכן כוח גדול והשפעה גדולה עלינו. הרמב"ן מפרש: "שלא תטו בהרהור עליהם" – שלא נסטה בהרהור אליהם. הטעות היא טעות עדינה מאוד – כי זה ייש להם השפעה גדולה עלינו הוא אמת. הטעות קורית רק כשאומרים: "אוקיי, בגלל זה אני צריך לעבוד אותם בעצמי."

2 מילת המפתח של הרמב"ן "סרסור":

הרמב"ן אומר: "שלא תטו בהרהור עליהם לעבוד אותם, לעשותם סרסור ביניכם ובין בוראכם" – שלא נחשוב שגרמי השמים, המלאכים והצבאות, יכולים להיות סרסור בינינו לבין בוראנו.

3 חידוש: ההבדל בין סרסור "למטה" לסרסור "למעלה":

במובן מסוים אפשר לומר שלעיקר עבודה זרה יש אלמנט של "בין אדם לחברו" – להכשיל אנשים אחרים. זה תואם למה שלמדנו בפרק א' על חסדו של אברהם אבינו – מלחמתו בעבודה זרה הייתה חסד עם אנשים, להחזירם לאמת. הפגם בקב"ה בא דרך הפגם באנשים אחרים.

5 "על דרך שעבד אנוש" – הרמב"ם לשיטתו:

הרמב"ם מביא את אנוש כפרדיגמה של עבודה זרה. זה לשיטתו מפרק א', שם הסביר שדור אנוש התחיל לעבוד כוכבים לא משום ששכחו מהקב"ה, אלא משום שחשבו שהקב"ה רוצה שיכבדו אותם. הרמב"ם מבין שאנוש בעצם האמין בקב"ה – ובכל זאת היה עובד עבודה זרה. לרמב"ם אין מקור ברור שדור אנוש היה להם "קצת תורה" – זה *הכרח*, "אחרת לא יכול להיות".

6 "לא יהיה לך אלהים אחרים על פני" – "על פני" פירושו גם "עמי":

הפסוק מיושם על מקרה זה: לא רק "נגדי", אלא גם "עמי" – אפילו יחד עם הקב"ה, אסור לעבוד נברא.

7 ה"מדרון החלקלק" – מדוע עובד העבודה זרה ה"הגייוני" חמור יותר:

דווקא העבודה ש"הגייונית יותר" – שנראית כעבירה קלה יותר – היא עבירה חמורה הרבה יותר. כי אדם שעושה דברים אבסורדיים (כמו להאמין ממש שאבן היא אלוה), ממנו אף אחד לא ילמד – הוא טיפש. אבל ה"מדרון החלקלק" מתחיל דווקא ממי שהגייוני – שאומר "ראוי לכבד את הכוכבים כי הם מנהלים את העולם". ממנו לומדים אחרים, ואצל הילדים כבר נשכח הקב"ה.

זה מודגש בנקודה מעשית: "מכיוון שרוב האנשים לא מבינים במה מאמינים – זה בראש, וזה לא נראה. רואים למה משתחווים." ממילא, הילדים רואים רק את המעשה – ההשתחוויה לדבר נברא – וחושבים שזה העיקר.

[סטייה: במקומות שמדגישים מאוד דברים נבראים מסוימים, אפילו כשאומרים "בטורח סרסא" (כלומר מסבירים שזה רק סרסור), "הילדים לא יודעים את ההבדל, הילדים אומרים כפשוטו." "רבנו התרגזו מאוד בזה שלא יעשו משום אחד אלוה."]

8 חיוב סקילה לפי הרמב"ם:

אדם כזה (שעובד כוכבים מצד כבוד) חייב סקילה – "אין ספק שלפי הרמב"ם הוא חייב סקילה" – כי הרמב"ם אמר שזהו "עיקר עבודה זרה", לא רק חומרא דרבנן. הוא לא היה אומר "עיקר עבודה זרה ברשעות היא זו" אם זה היה רק דרבנן. (מהלך שני – אולי הוא לא חייב סקילה, אלא הוא "מתחיל את ענין עבודה זרה" – לא מפותח.)

9 שיטת הרמב"ן לגבי גדר עבודה זרה:

לפי הרמב"ן (בדרשתו "תורת ה' תמימה") זה לא רק "גדר" (סייג), אלא עצם איסור עבודה זרה. כשכתוב "לא יהיה לך אלהים אחרים", הכוונה אפילו למי שיודע שהקב"ה הוא הבורא, אבל חושב שצריך לכבד את בריותיו. הרמב"ן מאריך שלבקש ממלאך משהו הוא ממש איסור עבודה זרה.

10 פשט ב"תשא עיניך" – מחשבה:

"פן תשא עיניך השמימה" לא רק להסתכל פיזית בשמים, אלא *לחשוב* – "לשוטט בעיניך, בלבך." המילה "עין" בתורה פעמים רבות פירושה מחשבה, כמו "חכם עיניו בראשו." הפסוק מתכוון לשני דברים: מסתכלים, ומתבוננים. "תשא עיניך וראה" – שניהם יחד.

11 פשט ב"אשר חלק ה' אותם לכל העמים":

הרמב"ם מפרש את הפסוק הקשה לא כמו מפרשים אחרים (שהקב"ה "חילק" אלוהים אחרים לעמים אחרים). הרמב"ם מפרש: הקב"ה אכן נתן כוח לכוכבים שינהלו – "להיותם חיים והווים ונפסדים כמנהגו של עולם". זה חוזר להלכות יסודי התורה פרק ב': הכוכבים עצמם "חיים" אבל

לקברי אבות, וגם ילדיו ונכדיו עשו כך. הרמב"ם לא מכחיש שהדברים הם מקומות קדושים. הנקודה היא שלא עובדים אותם.]

10 הפולמוס על "מכניס רחמים":

מהרמב"ם נובע המחלוקת הגדולה על "מכניס רחמים" (לבקש ממלאכים שיכניסו רחמים אצל הקב"ה). הרמב"ן בדרשתו אומר שהוא הבין את הרמב"ם, והוא מסכים שלבקש ממלאך משהו הוא איסור עבודה זרה. [הערה: "אפשר לחלוק על הרמב"ם, אבל מי שרוצה לחלוק בהלכות עבודה זרה עם הרמב"ם..." – הרמב"ם נראה מאוד ברור.]

הלכה א' (סוף) – "אל תפנו אל האלילים" ואיסור קריאת ספרי עבודה זרה דברי הרמב"ם

"צונו הקב"ה שלא לקרות באותן הספרים כלל, ולא נהרהר בהם ולא בדבר מדבריהם, ואפילו להסתכל בדמות הצורה אסור, שנאמר 'אל תפנו אל האלילים'... 'פן תדרוש לאלהיהם לאמר איכה יעבדו'... אפילו לא תשאל על דרך עבודתה היאך היא, אף על פי שאין אתה עובד, שהדבר הזה גורם להפנות אחריה ולעשות כמו שהם עושים, שנאמר 'ואעשה כן גם אני'."

"בכלל הלאוין 'אלה אלהיך', 'אל תפנו', 'ונשמרתם לנפשותיכם', 'ופן תדרוש' – הוא שלא יפנה אחר עבודה זרה. כל הפונה אחריה בדרך שעושים בה מעשה – לוקה."

פשט

הרמב"ם פוסק שאסור לקרוא ספרי עבודה זרה, לא לחשוב על עניניהם, לא להסתכל על צורות של עבודה זרה, ולא אפילו לשאול איך עובדים עבודה זרה – אפילו אם אין כוונה לעבוד. הטעם הוא כי זה מוביל להימשך. כל הפוסקים יחד הם לאו אחד: לא ללכת אחרי עבודה זרה. אם עוברים במעשה – מקבלים מלקות.

חידושים

1 חיבורי עובדי עבודה זרה:

הרמב"ם אומר: "שבועות רבות חיברו עובדי עבודה זרה בעבודתה" – עובדי עבודה זרה חיברו ספרים רבים. "היך עיקר עבודתה" – שורש/תיאוריה של עבודה זרה, "ומה משפטה ומה מעשיה" – איך לעבוד מעשית. אולי הספרים הראשונים עדיין היו "ספרים טובים" – כי עדיין זכרו שיש בורא (כמו שלמדנו בפרק א'). "ומה משפטה ומה מעשיה" הם כבר ההוראות המעשיות.

2 מדוע ספרים הם סכנה גדולה יותר מהטעות הראשונה:

אם היה נשאר רק הספר הראשון מדור אנוש, הנוק לא היה כל כך גדול – כי שם עדיין היה כתוב שיש בורא. אבל מכיוון שהצטברו כל כך הרבה ספרים לאורך הדורות, הטעות התרחקה כל כך. ובכל זאת הרמב"ם אומר שאפילו את אותו ספר ראשון אסור לקרוא – כי התברר שאנשים "עניים בדעתם" (קצרי דעת) ונמשכים.

3 חידוש בפירוש "אל תפנו אל האלילים":

"תפנו" לא פירושו לעבוד, אלא להיות פונה בלב – כמו בהלכות נביאות שנביא צריך להיות "לבו פנוי". "אל תפנו" פירושו לא לכוון את הלב והראש לשם. זה כולל שני דברים: (א) קריאת ספרי עבודה זרה, (ב) הסתכלות על צורות של עבודה זרה. שניהם תחת אותו לאו.

4 חידוש ב"בדמות הצורה" – מדוע צורות כל כך מסוכנות:

ברגע שעושים צורה לכוח, הכוח הופך ל"אישיות" – הוא מקבל תכונות אנושיות. מתחילים "להתפעל ולהעריך", ואפילו יראה הופכת לרגש אנושי. זהו ה"מדרון החלקלק" – מכוח מופשט לישות אישית שאפשר לעבוד. קל יותר לעבוד משהו ויזואלי מאשר משהו מופשט. המקור: יש גמרא מפורשת שאוסרת הסתכלות בדמות הצורה מכוח "אל תפנו אל האלילים".

הם אכן יכולים להיות סרסור – אבל רק בכיוון אחד. הקב"ה שולח שפע דרך מלאכים, שרפים, כמו שלמדנו בהלכות יסודי התורה – זה הסרסור מלמעלה למטה. אבל חזרה ממך אל הקב"ה – אי אתה יכול להשתמש בהם כמו להתפלל אליהם.

4 קושיה: אבל מלאכים מעלים תפילות!

בגמרא כתוב שמלאכים מעלים תפילות – זה דברים מפורשים. כאשר אדם מתפלל, יש מלאכים שמביאים את התפילה למעלה.

התירוץ: זה לא המיקוד שלך, לא העבודה שלך. אין סתירה שהוא אכן סרסור – אבל אתה לא צריך להתמקד בזה. כראיה: משה רבינו עצמו, זה שאומר לנו "השמרו לכם פן יפתה לבבכם", הוא גם סרסור בין הקב"ה לבין היהודים – אבל לא עובדים אותו, אסור לעבוד אותו, הוא נברא.

5 ההבדל בין לבקש ממלאך לבין לעבוד מלאך:

אפילו לפי אלו שכן מתירים לומר למלאך "אני מבקש ממך, מלאך, להכניס את תפילתי אל הקב"ה" – לא עבדת את המלאך, אתה יודע שהוא רק שליח. אבל כאשר האדם מתחיל לחשוב: "למה אני צריך לעבוד את הקב"ה? בוא נעבוד את המלאך" – זו הטעות.

6 שיטת הרמב"ם המחמירה יותר:

לפי הרמב"ם אפילו לבקש ממלאכים שיביאו את התפילה היה בעייתי – כי כשכותבים בסידור שמלאכים יביאו את התפילה, ילדיך כבר יחשבו שהמלאכים הם האלוה. לפי הרמב"ם אפילו היה שגוי כשאדם אומר: "אני שולח את תפילתי, מי שיקבל אותה." אסור! צריך לדעת: **אני מתפלל אל הקב"ה.

7 פירוש חדש ב"להיותם סרסור":

"להיותם" לא אומר שהם סרסור (כי זה אכן אמת). "להיותם" פירושו: לעשות אותם עובדים – כלומר, לעבוד אותם כי הם סרסור. ההבדל בין מלאך (שליח) לסרסור (מתווך שעובדים אותו): מלאך מביא מהקב"ה אליך, אבל חזרה ממך אל הקב"ה אי אתה יכול להשתמש בהם על ידי עבודתם.

8 מה פירוש "לעבוד"?

הרמב"ם לא אומר כאן שאסור להאמין שיש להם תפקיד – אלא "לא תעבדו", אסור לעבוד אותם. "ביושרם הם עובדים" – הם עובדים את הקב"ה, אבל אתה אסור לעבוד אותם.

9 מה פירוש "מטיב ומריע"?

הרמב"ם יאמר בקרוב שאסור אפילו לומר שיש לו כוח, "שהוא מטיב ומריע". "מטיב ומריע" לא פירושו שתם שהוא מביא טוב או רע (כי אפילו מזג האוויר "מטיב ומריע"), אלא שהוא בוחר איך להטיב ולהריע – שיש לו דעת עצמאית. זהו האיסור: לחשוב שהוא עצמאי מהקב"ה – כי אף אחד אינו עצמאי.

[סטייה: משל הגבאי – כאשר אדם רוצה להתקרב לרבי, ובמקום להיות "מחובר" לרבי, הוא "מחובר" לגבאי – הוא הבין שלגבאי יש את המפתח, בכלל לא צריך להיות טוב עם הרבי, אלא עם הגבאי. זו חוצפה נוראה. זה הרעיון: כאשר אדם עובד את המלאך במקום הקב"ה, הוא כמי שעובד את הגבאי במקום הרבי.]

[סטייה: שבועה בשם משה – הרמב"ם אומר שמנהג ישראל לישבע בשמו של משה. הגמרא אומרת "משה שפיר קאמרת" – "משה" הוא לשון שבועה. אין בעיה, כי יהודי בפנים יודע שמשה הוא עבד ה', משה אינו אלוה.]

[סטייה: קברי צדיקים לפי הרמב"ם – אם רוצים לצאת לגמרי לפי הרמב"ם, אפילו לא מבקשים מהצדיק שיעלה את התפילות – אלא אפשר לומר "בזכות הצדיק". אצל הקבר לא מדברים אל הצדיק, מדברים אל הקב"ה. אנשים חושבים שהרמב"ם היה נגד קברים – אבל הרמב"ם עצמו הלך

לא רק עבודה זרה, אלא כל מחשבה שיכולה להביא אדם לעקור עיקר מעיקרי התורה, אסורה. אסור להעלות מחשבות כאלה על הלב, כי דעתם של אנשים קצרה ולא כולם יכולים להגיע לאמת. המקור הוא הפסוק "ולא תתורו אחרי לבבכם", שחז"ל אמרו "אחרי לבבכם – זו מינות".

חידושים

1) היסוד הגדול – יישום רחב יותר של האיסור:

ממה שלמדנו על עבודה זרה – שמחשבה עצמה כבר אסורה – לומד הרמב"ם שכל מחשבה שיכולה להביא לעקירת עיקר מי"ג העיקרים (או ספציפית העיקרים של הלכות יסודי התורה) אסורה. זה כולל גם ביאת המשיח ועיקרים אחרים.

2) קושיה: איך אפשר לאסור מחשבה כשיש מצווה לחשוב?

הרמב"ם עצמו אומר שיש מצווה "לידע שיש שם מצוי ראשון" – צריך לחשוב ולחקור! איך אפשר בו זמנית לומר שאסור לחשוב על זה?

3) תירוץ: "דעתו של אדם קצרה":

רוב האנשים אין להם את הכוחות לחשוב גם על השקרים ולחזור לאמת. אולי אנשים מסוימים (יחידים) אכן יכולים לחשוב גם על צדדי השקר ולחזור לאמת – אבל הרבה אנשים נתקעים בשקרים וחושבים שזו המסקנה. לכן התורה אסרה ל"כל אדם" – לכל אדם.

4) "מדות שידון בהם" – זה פירושו לוגיקה:

"מדות" פירושו כאן לוגיקה – כללי החשיבה הנכונה. "מדות שהדעת נידון בהם" הוא בעצם לוגיקה: מהי הוכחה? מה אינו הוכחה? מהי ראייה טובה? רוב האנשים לא למדו לוגיקה, הם לא מדברים לוגיקה, ולכן כשהם חושבים על יסודי הדעת, הם מגיעים למינות.

5) ההבדל: האיסור אינו לחשוב – אלא לחשוב בלי סדר:

האיסור אינו לחשוב על יחוד השם או יסודי הדעת. האיסור הוא לחשוב "אחר מחשבות לבך" – ללכת אחרי הדמיון במקום השכל הישר. "להימשך אחרי הרהורי הלב, לשוטט אחרי הרהורי הלב" – זהו האיסור. אבל מי שיודע כן את "מדות שהדעת נידון בהם", אצלו החשיבה היא בוודאי מצווה. כשלומדים את הרמב"ם ביסודי התורה, כשהולכים לפי המדות הנכונות, זה טוב.

6) הפסוק "ולא תתורו" – מקור רחב יותר מ"אל תפנו אל האלילים":

"אל תפנו אל האלילים" מדבר רק על עבודה זרה. אבל איפה כתוב בתורה שלא לשוטט אחרי כל שאר הענינים – יחוד הבורא, נבואה, תורה מן השמים? התשובה היא הפסוק "ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם" – זהו המקור הרחב יותר שכולל את כל עניני יסודי הדעת, לא רק עבודה זרה.

7) "וידמה שמחשבתו משיגת האמת" – אפילו כשהוא מגיע דווקא לאמת:

חידוש חד בדרך דרוש: אפילו כשהאדם מגיע דווקא למסקנות אמיתיות, אבל הסברא שלו היא שטויות – הוא בונה על "סברת בטן" או "תחושת בטן" – הוא עובר על "ולא תתורו". לא כתוב "וידמה לו שמחשבתו משיגת האמת" וזה לא אמת. אפילו כשה דווקא כן אמת, אבל הדרך שבה הגיע היא דרך דמיון ולא דרך שכל – זהו האיסור. אדם חייב לחשוב "בתוך" המדע והתורה, לא מבחוץ.

8) משל "קו הצדק" – אמת היא צרה, שקר הוא בלתי מוגבל:

אברהם אבינו פגע ב"קו הצדק" – וקו הצדק הוא קו צר אחד קטן. אמת היא קו צר אחד, אבל שקר הוא "בלתי מוגבל", פנטזיה ודמיון הם גדולים מאוד. כאשר אדם נותן לעצמו לשוטט אחרי שכלו בלי לוגיקה, הסיכוי שהוא יגיע בדיוק לקו הצדק הצר הוא בלתי אפשרי. כי קו הצדק אינו מקום שמגיעים אליו פתאום – מגיעים לשם רק כשחושבים בשכל.

9) אברהם אבינו – אין סתירה לאיסור:

על קריאת ספרים עצמה לא הייתה גמרא כל כך ברורה – הרמב"ם מחבר את השניים יחד תחת אותו לאו.

5) חידוש גדול: כל שלב הוא איסור בפני עצמו:

הפסוק "פן תדרוש לאלהיהם לאמר איכה יעבדו... ואעשה כן גם אני" – הפירוש הפשוט היה שהפסוק אומר רק "אל תעשה כמותם". חידוש הרמב"ם הוא שכל שלב הוא איסור נפרד בפני עצמו: (א) לשאול איך הם עובדים – אסור, (ב) להימשך – אסור, (ג) לחקות – אסור. אפילו הצעד הראשון – סתם לשאול מסקרנות "מה עושה עבודה זרה?" – הוא כבר איסור בפני עצמו.

6) מדוע כוח המשיכה כל כך חזק?

עבודה זרה אינה משוגעת – יש לה בסיס לוגי. אם עבודה זרה הייתה פשוט משוגעת, לא הייתה סכנה להסתכל. אבל מכיוון ש"ספרים רבים של הראשונים" היו להם סיפורים טובים – אנשים מאוד התפעלו – יש אכן סכנה אמיתית שיימשכו.

7) האיסור הוא "גדר" (סייג):

האיסור של קריאת ספרים והסתכלות על צורות הוא לא איסור בעצם אלא גדר – סייג נגד מה ש"בסוף עושים מה שהם עשו". האיסור הסופי הוא עבודה זרה עצמה.

8) נפקא מינה: הרמב"ם עצמו קרא ספרי עבודה זרה:

מכך שהאיסור הוא "גדר" נגד להימשך, אפשר להבין שאם מישוה לומד זאת רק להיסטוריה – כדי להבין את הטעויות – זה מותר. הרמב"ם עצמו כותב בפירושו המשניות ובמקומות נוספים שהוא קרא ספרי עבודה זרה, אבל "באופן המותר" – כדי להבין מה היו טעויותיהם.

9) "בדרך שעושים בה מעשה" – מהו מעשה?

אם פונים אחרי עבודה זרה בלי מעשה (למשל רק מחשבה), זה לאו שאין בו מעשה – לא מקבלים מלקות, אבל זה עדיין לאו. אבל אם עושים מעשה – למשל קונים את הספר ופותחים אותו – זה כבר מעשה ומקבלים מלקות.

10) דיון: האם האיסור הוא המחשבה או ההסתכלות?

האיסור הוא ההסתכלות בספר עצמו – "אל תפנו" פירושו להיות פונה לשם, לא רק לחשוב. אפילו להסתכל על התמונות בלי להבין מה זה אומר כבר אסור. "תפנו" פירושו להיות פונה לשם, כלומר להתכוון אל עבודה זרה.

הלכה ב' – איסור מחשבה שעוקרת עיקרי התורה

דברי הרמב"ם

"ולא עבודה זרה בלבד הוא שאסור לפנות אחריה במחשבה, אלא כל מחשבה שגורמת לו לאדם לעקור עיקר מעיקרי התורה – מוזהרים אנו שלא להעלותה על לבנו, ולא נסיה דעתנו לכך, ונחשוב ונמשך אחרי הרהורי הלב... לפי שדעתו של אדם קצרה, ולא כל הדעות יכולות להשיג האמת על בוריו. ואם ימשך כל אדם אחר מחשבות לבו, נמצא מחריב את העולם לפי קוצר דעתו."

"פעמים יתור אחר עבודה זרה, ופעמים יחשוב ביחוד הבורא אם הוא או אינו, למעלה למטה לפנים לאחור, ופעמים נבואה אם היא אמת או אינה, ופעמים בתורה אם היא מן השמים או אינה, ואינו יודע מדות שידון בהם עד שידע האמת על בוריו, ונמצא יוצא לידי מינות."

"ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם אשר אתם זונים אחריהם – כלומר להמשך כל אחד מכם אחר דעתו הקצרה, וידמה שמחשבתו משיגת האמת."

"כדאמרי חכמינו: אחרי לבבכם – זו מינות, ואחרי עיניכם – זו זנות."

"ולא זו בלבד, אלא שזה גורם לאדם לטורדו מעולם הבא."

פשט

"וכן לא עובדי עבודה זרה בלבד אלא אף המינים – אינם כישראל לדבר מן הדברים. ואין מקבלין אותן בתשובה לעולם, שנאמר 'כל באיה לא ישובון ולא ישיגו ארחות חיים'. ואסור לספר עמהם ולהשיב עליהם תשובה כלל, שנאמר 'אל תקרב אל פתח ביתה'. ומחשבת מין לעבודה זרה."

פשט

עבודה זרה חמורה כמו כל המצוות יחד. מי ש"מודה בעבודה זרה" הוא אוטומטית כופר בכל התורה כולה. ולהיפך, מי שכופר בעבודה זרה הוא מודה בכל התורה כולה. יהודי שעובד עבודה זרה הוא כגוי לכל דבריו, ומשומד לעבודה זרה הוא משומד לכל התורה כולה. גם מינים אין להם דין כישראל, אין מקבלים אותם בתשובה, ואסור לשוחח עמהם.

חידושים

1) "כנגד כל המצוות" – שני מהלכים:

(א) עבודה זרה חמורה כמו כל המצוות יחד – זו חומרא. (ב) לעבודה זרה יש השפעה על כל שאר המצוות – כאשר אדם עובד עבודה זרה, הוא לא יכול לקיים את כל שאר המצוות, כי עבודה זרה היא היסוד של הכל.

2) הלשון "מודה" ו"כופר" – לא אמונה אלא הסכמה:

לשון חז"ל אינה "מאמין בעבודה זרה" אלא "מודה בעבודה זרה". זו לשון של הסכמה – הוא מסכים לעבודה זרה. "כפירה" היא ההיפך מ"הודאה" – כמו בתפילת מודים, שבה "מודה" פירושו להכיר. "כופר" הוא מי שאינו מודה – לא מסכים – במציאות כוחו ורצונו של הקב"ה. זו לשון מדויקת שמדברת על הסכמה קוגניטיבית, לא רק אמונה רגשית.

3) "מאדם ועד סוף העולם" – אדם הראשון כנביא ראשון:

הפסוק "מן היום אשר צוה ה' והלאה" מלמד אותנו שזה חוזר עד אדם הראשון, שהיה הנביא הראשון – הוא קיבל מצוות (כמו לא לאכול מעץ הדעת). כל המצוות שניתנו מאדם עד סוף העולם כלולות.

4) מדוע "מודה בעבודה זרה" שווה ל"כופר בכל התורה"?

התירוץ העיקרי: שיטת הרמב"ם (גם במורה נבוכים) היא שכל המצוות באו כדי לעקור עבודה זרה. אם כל מטרת התורה והמצוות היא להילחם בעבודה זרה, אז מי שמודה בעבודה זרה איבד את כל הנקודה של כל המצוות. לא עוזר מה שהוא עושה מצוות אחרות – היסוד נעלם.

5) "כגוי לכל דבריו" – מהי הנפקא מינה?

הרמב"ם לא אומר כאן בבירור אילו הלכות ספציפיות זה משפיע עליהן. כוונת הרמב"ם כאן היא לא לפסוק הלכות ספציפיות, אלא להוציא את העיקרון שעבודה זרה היא עיקר היהדות. הלכות ספציפיות (כמו האם הוא צריך לתת גט) מטופלות במקומות אחרים ברמב"ם.

6) הבדל בין "מודה" ל"עובד":

הדין של "כגוי לכל דבריו" חל רק כאשר הוא אכן עבד עבודה זרה – מעשה. מי שרק מאמין בעבודה זרה אבל לא עובד אותה, עדיין אין לו דין זה.

7) "משומד לעבודה זרה הרי הוא משומד לכל התורה כולה":

בעבירות אחרות, אם מישוהו הוא "משומד" לגבי מצווה אחת (למשל הוא לא הולך עם ציצית), לא רואים אותו כמשומד לגבי מצוות אחרות. אבל בעבודה זרה – כי זה עיקר כל המצוות – הוא אוטומטית משומד על הכל.

8) מיהו "מין" לגבי דין זה?

"המין" כאן אינו מי שרק היה לו מחשבה רעה או ספק רגעי. "המין" הוא מי שהכריז על עצמו כמתנגד – הוא הרים דגל של מינות. הוא בפרהסיא הציג את עצמו כמי שלא מאמין. הוא אומר: "אין תורה, אין מצווה." זהו מעשה חוצפה – מרד בתורה. הוא "חושב חופשי" שחושב כך כל היום, לא רק מחשבה רגעית. הוא פועל על פי מחשבתו – הוא מתנהג על בסיס מחשבות הכפירה שלו.

9) מדוע אין מקבלים תשובה?

אברהם אבינו לא שוטט. הוא "חשב ישר" – היו לו כוחות נפש טובים, הוא ידע לשבת ולחשוב בסדר. הוא אכן ידע את "המדות הטובות" – כללי החשיבה הנכונה. ואם לא היה יודע את המדות, הוא גם לא היה מגיע לאמת. הבעיה של הרמב"ם היא עם אנשים שהולכים לחשוב בלי שום סדר, בלי שום לוגיקה.

10) גם לעובד עבודה זרה – הנזק של חשיבה בלי סדר:

אפילו לעובד עבודה זרה, שאין לו איסור של "ולא תתורו", השיטוט בלי סדר הוא בעיה – "יעלה לו שטות גדולה יותר". אדם ש"פרנואידי" או לא מסודר בכוחות נפשו – הוא לא יכול להגיע לאמת.

11) איסור הרמב"ם אינו "בתוך אמונה" אלא "בתוך שכל":

הרמב"ם לא אומר שצריך לחשוב "בתוך מוגבל" – לפי אמונה. הוא אומר שצריך לחשוב "בתוך שכל" – עם כללים ברורים. האיסור הוא לחשוב מבלבל, לא לחשוב בכלל.

12) חידוש בפירוש "מחריב את העולם":

שני פירושים:

- פירוש ראשון: "מחריב את העולם" פירושו אדם מחריב את תפיסת העולם שלו עצמו – ה"עולם" האישי שלו של אמונה נהרס.

- פירוש שני (העיקר): "מחריב את העולם" פירושו העולם החברתי – ישוב העולם נהרס. לא העולם הפיזי, אלא המדינה, החברה. כי אם כל אדם יעלה כל יום עם דת חדשה לפי דעתו הקצרה, העולם ישתגע – לכל אחד יהיו "עשרת אלפים דתות ביום". זהו חורבן ישוב העולם – הסדר החברתי מתמוטט.

- צד נוסף: ילדיו ילכו אחריו, והם יהיו אנוסים – כי הם גדלים עם אמונות שקריות.

13) הדגש על "כל אדם":

לשון הרמב"ם "אם ימשך כל אדם" מדויק – הדגש הוא על "כל": אם כל אחד ילך אחרי מחשבותיו, העולם ינהרס. זו סכנה מערכתית לכל החברה.

14) "אחרי עיניכם זו זנות" – מדוע הרמב"ם מביא זאת כאן?

לכאורה זנות לא שייכת כאן – זה איסור אחר. אבל הרמב"ם פשוט מביא את המקור בשלמות. ומעניין שמינות וזנות מחוברות – שניהם ענינים שבהם "פנטזיה" היא מאוד חזקה – הדמיון גורר את האדם.

15) "גורם לאדם לטורדו מעולם הבא" – בלי מעשה?

השיטוט אחרי מחשבות גורר אותו מעולם הבא, מהדעת שחיה לנצח. כאן האיסור הוא לחשוב – לחשוב עקום, לחשוב בלי לוגיקה. מי שלא למד לוגיקה, הוא עובר עם הנסיעה לחשוב.

16) ללמוד בקבלה – אין בעיה:

מי שקונה ספר יהודי ולומד "בבחינת אמונה, בקבלה" – זו לא בעיה, זו לא עבירה. האיסור הוא רק כשחושבים בלי כלים נכונים.

הלכה ג' – "מצוות עבודה זרה כ

נגד כל המצוות כולן"

דברי הרמב"ם

"מצוות עבודה זרה כנגד כל המצוות כולן, שנאמר 'וכי תשגו ולא תעשו את כל המצוות האלה אשר דבר ה' אל משה', ומפי השמועה למדו שבעבודה זרה הכתוב מדבר."

"כל המודה בעבודה זרה כופר בכל התורה כולה, ובכל הנביאים, ובכל מה שנצטוו הנביאים מאדם ועד סוף העולם, שנאמר 'מן היום אשר צוה ה' והלאה'. וכל הכופר בעבודה זרה מודה בכל התורה כולה, והיא עיקר כל המצוות כולן."

"ישראל שעבד עבודה זרה הרי הוא כגוי לכל דבריו... משומד לעבודה זרה הרי הוא משומד לכל התורה כולה."

הרמב"ם מכניס הלכות מגדף להלכות עבודה זרה, כי שניהם – עובד עבודה זרה והמגדף – הם כופרים בעיקר. שניהם מקבלים סקילה ושניהם מקבלים תליה. מגדף חייב סקילה רק כאשר הוא מפרש את השם המיוחד (י-ה-ו-ה או א-ד-נ-י) ומקלל את השם באחד מהשמות שאינם נמחקים. אם הוא מקלל בשאר כינויים, הוא עובר על לאו ומקבל מלקות, אבל לא סקילה. בזמן המשפט משתמשים בכינוי ("יכה יוסי את יוסי"), רק אחרי פסק הדין העד הגדול אומר מה שמע ממש, הדיינים עומדים וקורעים, והעד השני מאשר. מגדף שחזר בו תוך כדי דיבור – לא עוזר. מי שמגדף השם בשם עבודה זרה – קנאים פוגעין בו, אבל בית דין לא יכול לסקול אותו. חיוב קריעה הוא רק כאשר שומעים מיהודי. לפני המיתה כל העדים והדיינים שמים ידיים על ראשו – דין שהוא ייחודי רק למגדף.

חידושים

1) מדוע הרמב"ם מכניס מגדף להלכות עבודה זרה?

הפסוק "והנפש אשר תעשה ביד רמה... את ה' הוא מגדף" (במדבר ט"ו, ל') משמש להראות ש"ביד רמה" – שפירושו עבודה זרה – הוא אותו ענין כמו מגדף. זה ממש אותה פרשה של "מקווש עצים". הרמב"ם אומר במפורש: "ששניהם כופרים בעיקר הם" – שניהם כופרים בעיקר, לכן שניהם מקבלים סקילה ותליה (וזה חידוש – אין עבירה אחרת שמקבלת תליה מלבד מגדף ועבודה זרה).

2) המגדף הוא "כמו עובד עבודה זרה אבל בלי עבודה זרה":

מגדף הוא בעצם אותו ענין כמו עבודה זרה, רק בלי המעשה הפיזי של עבודת כוח אחר. המגדף מבזה את הקב"ה ישירות.

3) קושיה קשה: איך מגדף מתאים ל"כופר בעיקר"?

מגדף הוא המאמין הגדול ביותר! הוא מאמין שהקב"ה קיים, הוא מאמין שרק את הקב"ה אפשר לקלל – הוא רק כועס. איך אפשר להשוות אותו לכופר בעיקר? זו נשאלת קושיה קשה – "משהו חסר בכל ההבנה".

4) שלבי כעס – המגדף כרמה הגבוהה ביותר:

מי שקצת כועס מקלל את עצמו; מי שיותר כועס מקלל את כל הקיום; הרמה הגבוהה ביותר של כעס היא לקלל את ה"מוציא ראשון" – את הקב"ה עצמו. וזה רק כאשר הוא עושה זאת בשם המפורש, מה שהופך את זה לביטוי החזק ביותר.

5) הפרדוקס של קללת הקב"ה:

קללה היא "תמיד בשם" – כאשר מקללים אדם, אומרים "הקב"ה יעשה לך...". – אז כאשר מקללים את הקב"ה עצמו, איך אפשר לעשות זאת? ניסוח הרמב"ם "יכה מיכי את סוסי" (שכוח אחד יכה את הכוח האחר) מנותח – בעבודה זרה זה "הגיוני יותר" כי מעמידים שני כוחות אחד מול השני, אבל אצל מגדף שמאמין באל אחד זה "באמת מצחיק" – זהו עצם המגדף, שזה אבסורדי ובכל זאת אסור.

6) פסק הרמב"ם על "שם המיוחד" – א-ד-נ-י:

הרמב"ם פוסק ש"השם המיוחד של ארבע אותיות" פירושו א-ד-נ-י – זו הדרך שבה אומרים את השם י-ה-ו-ה. הרמב"ם מביא "יש מי שמפרש" שחייבים רק על שם י-ה-ו-ה כפי שהוא כתוב, אבל הרמב"ם פוסק ששניהם – גם י-ה-ו-ה וגם א-ד-נ-י – מחייבים סקילה. הסברא: כי כאשר אומרים א-ד-נ-י מתכוונים לשם י-ה-ו-ה, אז זה גם "שם המיוחד". זה תואם הלכות יסודי התורה פרק ו' על שמות שאינם נמחקים.

7) שאר כינויים – רק לאו עם מלקות:

אם מישהו מקלל את הקב"ה בשאר כינויים (לא שמות שאינם נמחקים), הוא עובר על לאו ומקבל מלקות, אבל לא סקילה. הלאו הוא "אלהים לא תקלל".

8) הכינוי "יוסי" – מה זה אומר?

יוצרים כינוי חדש שאינו מהכינויים האמיתיים כלל – לא משתמשים בשום שם אמיתי ולא בשום כינוי אמיתי, אלא במילה חדשה לגמרי. "יוסי" (י-ו-ס-

שתי הסברות:

(א) המין הוא "רמאי" – אדם ערמומי. הוא "משוטט במחשבתו" – הוא נודד במחשבותיו. כאשר הוא עושה תשובה, אי אפשר לדעת אם זה אמת או טריק.

(ב) הוא עשה מעשה חוצפה גדול – הוא הכריז על מרד בתורה בפרהסיא. זו לא רק מחשבה פרטית, אלא מעשה פומבי.

10) "אסור לספר עמהם ולהשיב עליהם תשובה":

אסור לשוחח עמהם ואסור לענות על קושיותיהם. הטעם: הוא יבלבל לך את הראש – הוא יחמיר את הבעיה, לא ישפר אותה. הרמב"ם מביא את הפסוק "אל תקרב אל פתח ביתה". בגמרא כתוב שלמין ישראל לא עונים.

11) "שעת נפש" – אופי המין:

"שעת נפש" פירושו גאווה, חוצפה. המין הוא אדם ש"תרים אחר מחשבת ליבם" – הוא הולך אחרי הפנטזיה שלו, המחשבות שלו עצמו, בגאווה.

12) "מחשבת מין לעבודה זרה" – הלכה קשה:

זו גמרא בחולין (על שחיטה). מין אפילו לא מאמין בכלום – מה הקשר לעבודה זרה?

כמה הסברות:

(א) כאשר מין מקדיש קרבן, אומרים שסתם הוא הקדיש אותו לעבודה זרה – כי לא יודעים מה הוא חשב, ואצל מין החזקה היא שמחשבתו היא עבודה זרה.

(ב) הרמב"ם קרא למינים עבודה זרה – הם נכללים באותה קטגוריה.

(ג) רבי דוד (בנו של הרמב"ם) הסביר עם המילה "פעמים" – לפעמים המין הוא בעבודה זרה, לפעמים לא. צריך להחמיר לחומרא.

הערה: המין ממסכת חולין אינו בהכרח אותו מין שהרמב"ם מדבר עליו כאן – בחולין זה יכול לדבר על קבוצה ספציפית של אנשים.

הלכה ד' – דין המגדף וקשרו לעבודה זרה

דברי הרמב"ם

"ועל כן כללתי דין המגדף... ששניהם כופרים בעיקר הם."

"אחד המגדף חייב סקילה, עד שיפרש את השם המיוחד של ארבע אותיות, שהיא אל"ף דל"ת נו"ן יו"ד... ויברך השם בשם... שנאמר 'ונוקב שם השם'."

"שאר הכינויים – באסור... ויש מי שמפרש אז אינו חייב אלא על השם י-ה-ו-ה... ואני אומר..."

"אלהים לא תקלל"

"בכל יום ויום דנים את העדים בכינוי – 'יכה יוסי את יוסי'. נגמר הדין, מוציאים את כל האדם לחוץ, ושואלין את הגדול שבעדים ואומרים לו 'אמור מה ששמעת בפירושו', והוא אומר. והדיינים עומדים על רגליהם וקורעין ולא מאחין. והשני אומר 'אף אני כמוהו שמעתי'. ואם היו עדים רבים, צריך כל אחד ואחד מהם לומר 'כך וכך שמעתי'."

"מגדף שחזר בו תוך כדי דיבור, אין חזרתו חזרה, אלא נהרג."

"מי שגידף את השם בשם עבודה זרה – קנאים פוגעין בו."

"כל השומע ברכת השם חייב לקרוע... אפילו ברכת הכינוי... והוא שישמענו מישראל. אחד השומע ואחד השומע מן השומע חייב לקרוע."

"כל העדים והדיינים סומכים ידיהם אחד אחד על ראש המגדף ואומרים לו 'דמך בראשך שאתה גרמת לך'. ואין בכל הרוגי בית דין מי שסומכין עליו אלא מגדף בלבד."

פשוט

[סטייה: גלית – מחרף מערכות אלקים חיים – גלית גם עשה חירוף של הקב"ה. אבל גלית היה גוי, וגוי לא יודע בדיוק את ההלכות איך מחרפים – הוא לא אמר "יכה יוסי את יוסי". לכן, הוא חירף, וזה מגיע לו עונש על זה עצמו.]

17) סמיכת ידיים על המגדף – דין מיוחד:

כל העדים והדיינים שמים ידיים על ראש המגדף לפני המיתה, ואומרים לו "דמך בראשך שאתה גרמת לך." זהו דין ייחודי רק למגדף – ואין בכל הרוגי בית דין מי שסומכין עליו אלא מגדף בלבד. "כל השומעים" פירושו העדים – הם אלו ששמעו איך המגדף אמר את דבריו.

ענין הסמיכה: אומרים למגדף – אתה עצמך אשם במותך, דמך על ראשך שלך. כמו בקרבן שבו שמים ידיים לפני שהוא מוקרב, כאן גם שמים ידיים על המגדף לפני שהוא נסקל. האם הוא כמו קרבן? – דין הסמיכה ידוע מקרבנות. זו נשאת שאלה פתוחה.

הערה אירונית: המג

דף אמר "יכה יוסי את יוסי" – הוא רוצה כביכול להכות את הקב"ה – אבל בסוף הוא היחיד שמוכים (נסקל).

ההבנה העמוקה יותר של "מגדף" – מדוע זה בגדר עבודה זרה

חידושים

1) המגדף הוא דווקא "מאמין":

הרמב"ם הכניס מגדף להלכות עבודה זרה כי מגדף הוא למעשה מאמין – הוא מאמין שיש בורא! כי אם לא היה מאמין, לא היה אומר דברי גידוף. הוא אבל "משוגע כועס" שמדבר נגד הקב"ה – הוא כופר בעיקר לא על ידי הכחשת המציאות, אלא על ידי ביזוי כבוד שמים.

2) מה פירוש "גידוף" למעשה – ביזוי בפומבי:

"יכה יוסי את יוסי" אינו ליטרלי – אף אחד לא מתכוון שאפשר ליטרלית להכות את הקב"ה. גידוף פירושו שמבזים בפומבי את הקב"ה, אומרים דברים שמביאים ביזוי גדול לכבוד שמים. הדוגמה של סנחריב: "מי בכל הארץ אשר הצילו את ארצם מידי" – הוא אמר שהקב"ה לא יכול לעזור.

3) מגדף הוא היפוך של שמע ישראל:

שמע ישראל הוא כאשר משהו מודה בה', הוא צועק שיש אלוה. מגדף צועק את ההיפך – שאין, או שהקב"ה לא יכול לעזור. זה היפוך של קבלת עול מלכות שמים.

4) "יכה יוסי את יוסי" – האבסורד של גידוף:

המגדף רוצה כביכול "להתקיף" את הקב"ה – אבל עם מי הוא תוקף? עם הקב"ה עצמו! הכוח שבו הוא משתמש כדי לדבר נגד הקב"ה בא מהקב"ה עצמו. זהו הפשט העמוק יותר בלשון – זה מצביע על האבסורד של גידוף.

5) הצעה: מגדף הוא במקור איסור אתאיזם:

אולי איסור מגדף הוא במקור איסור אתאיזם – לדבר נגד הקב"ה, לא להאמין בו, או להאמין בעבודה זרה. "מעלה על דעתו שאין אלוה" או שאין לקב"ה כוח – זה הכל בגדר מגדף. איסור מגדף מכיל בתוכו את כל ענין הכפירה – בין "לית דין ולית דיין" (אין שופט), בין לדבר נגד הקב"ה, בין להאמין בעבודה זרה. זה לכאורה הפשט מדוע הרמב"ם חיבר את זה עם הלכות עבודה זרה – שניהם "כופרים בעיקר".

י) הוא למעשה לא ארבע אותיות באותו אופן כמו השם המפורש – וזה מעניין.

9) מדוע העד צריך לומר בפירוש?

שני טעמים: (א) דין בעדות: עדות צריכה להיות מפורשת. (ב) טעם מעשי: יכולה להיות טעות – אולי העד לא הבין בדיוק איך השם המפורש נאמר, ואי אפשר להרוג אדם על ספק.

10) קריעה אצל הדיינים – אפילו בשומע מן השומע:

כאשר העד אומר את המילים לבית דין, הוא עצמו אינו מגדף – הוא רק מעביר. לכן הדיינים חייבים לקרוע. זה מראה שאפילו שמיעת עדות על גידוף מחייבת קריעה. הרמב"ם אומר "קורעין ולא מאחין" – קריעה שלא מאחים.

11) העד השני – "אף אני כמוהו שמעתי":

הוא צריך לאשר שהוא שמע את אותו דבר – אחרת, לכאורה אין שני עדים על אותו מעשה. אבל הוא לא צריך גם לומר את המילים בפירוש – פעם אחת מספיק. כאשר יש הרבה עדים, כל אחד צריך לומר "כך וכך שמעתי" – קשור לדין במסכת מכות שכאשר יש יותר משני עדים, כל העדים צריכים להיות כשרים.

12) תוך כדי דיבור לא עוזר למגדף:

זה אחד החריגים שבהם תוך כדי דיבור לא עוזר: קידושין, גירושין, ומגדף/עבודה זרה. לגמרא יש דרשה שמחברת קידושין וגירושין למגדף. נשאלת גם השאלה: איך עובדת התראה אצל מגדף? – זו נשאת שאלה מעניינת.

13) מגדף השם בשם עבודה זרה – קנאים פוגעין בו:

כאשר משהו אומר "יכה עבודה זרה את יוסי" – כלומר הוא מגדף השם בשם עבודה זרה – זה דבר נורא, אבל לא חייב סקילה מדין בית דין. הדין הוא קנאים פוגעין בו – כמו בבוועל ארמית. מדוע לא חייב סקילה? זו אינה דרך של עבודה זרה – זה לא נכנס לד' עבודות.

14) חיוב קריעה – רק כאשר שומעים מיהודי:

"והוא שישמענו מישראל" – רק כאשר שומעים גידוף מיהודי. חידוש יפה: קודם הרמב"ם אמר שמי שעובד עבודה זרה הופך לגוי לכל דבריו – אבל נראה שאצל מגדף זה לא כך. מגדף לא הופך אוטומטית ל"גוי לכל דבריו" – הוא נשאר יהודי שיש לו חטא. ההבדל: כאשר גוי מקלל, זה לא נחשב – רק אצל יהודי לגידוף יש תוקף.

15) שומע מן השומע – מה זה אומר?

שומע מן השומע פירושו: מי ששומע מאחר שאותו אדם גידף – אבל השני לא אומר את המילים הממשיות, אלא הוא מספר שזה קרה. מדוע השומע לא יכול לחזור? כי אם הוא יאמר את השמות בדיוק כמו שאותו אדם גידף – הוא עצמו לכאורה מגדף! רק לבית דין מותר, כי שם זו עדות. השומע מן השומע חייב לקרוע אפילו הוא לא שומע את המילים הממשיות. זו לכאורה הסיבה הגדולה שבית דין צריך לקרוע קריעה – הם "שומע מן השומע".

16) הראיה מרבשקה – משומד:

אליקים ושבנא קרעו קריעה כאשר רבשקה (שליח מלך אשור) חירף וגידף את הקב"ה. רבשקה היה משומד – הוא היה יהודי שהפך לגוי. לכן אליקים ושבנא קרעו קריעה – כי הם שמעו גידוף מיהודי (אפילו משומד). אבל אם הוא היה גוי גמור, הם לא היו צריכים לקרוע קריעה. הגמרא בסנהדרין מביאה "שבנא וסיעתו" – שבנא וקבוצתו רצו לעשות עסקה עם רבשקה.

שלא משנה מי הוא. אבל העובד עבודה זרה יש לו טעות באיזו רמה עומד הכוח העליון. הכוח העליון שלו בכלל אינו כוח עליון, זה דבר נמוך יותר. יוצא מזה דבר חשוב, זה אומר שאם משהו לא מבין אלוהות, והוא לא מאמין.

נכון. זה הרמב"ם. לכן הרמב"ם סבר שמי שהוא... אנחנו צריכים ללמוד הלכות יסודי התורה, לדעת באיזה בורא אנחנו מאמינים. כי סתם לומר אני מאמין שיש בורא, זה לכאורה עדיין לא עשינו כלום, כי אתה לא מבין מה זה אומר בורא, מה זה אומר המוציא הראשון. כן? לכן הרמב"ם מבין שמי שמאמין באלוה שהוא גוף, גוף הרי אינו הקב"ה, שהוא מאמין במשהו דבר נברא שהוא אלוה. כן? לכן הוא אמר שהוא מין.

תירוץ על קושיית הרמב"ם – "מה שמו"

או אותו דבר, בזה עניתי על קושיית הרמב"ם על הרמב"ם. הרמב"ם שואל על הרמב"ם, למדנו את זה גם אתמול, אני אומר לך את זה מה שהולך להיות בפסח. כתוב בתורה, משה בא אל היהודים ואמר "איהיה שלחני אליכם", ומשה אומר "מה שמו" וכו'. והרמב"ם למד פשט שהיהודים שאלו את משה מי יש אלוה. כך אומר הרמב"ם פשט ב, אני מתכוון במורה, לא שזה לא היה בפירוש, אבל במורה כתוב כך ברור. והרמב"ם שאל על זה בפרשת שמות, איך יכול להיות שהיהודים לא האמינו בשום אלוה? הם לא מאמינים בזה. כלומר, הרמב"ם הבין שיכול להיות שעובדי עבודה זרה, זה יכול להיות, כי רואים בחז"ל שהיה חלק על כל פנים מהיהודים שעבדו עבודה זרה, כמו שהרמב"ם אמר.

הרמב"ם הרי אמר ברור בסוף פרק א' שעד משה רבינו היהודים לא האמינו בשום אלוה. הם לא האמינו, הם כמעט שכחו. הם היו כמו צאן של אברהם, כלומר הם היו לגמרי שקועים. כלומר הוא לא הולך לכאן ולכאן. אבל הרמב"ם, אני מתכוון אפילו הרמב"ם לא היה אומר שלא יכול להיות עובדי עבודה זרה, אבל הוא לא יכול להבין שיהודי לא יאמין לגמרי באלוה.

אבל אצל הרמב"ם זה אותו דבר, כי בוודאי הוא האמין באיזה כוח עליון, אבל הוא לא ידע מה"איהיה אשר איהיה", שהיא הבנה אמיתית כזו של מציאות השם. זה חידוש גדול. זה לא דבר שאפשר לומר, "אה, איך יכול להיות?" זה יכול להיות, כי לא כל אחד יודע את זה. אז זה לדעתי החידוש של הרמב"ם.

אבל באמת, שכולם יודעים, יש משהו שלא יודע את זה? אבל היום כבר כולם יודעים. הרמב"ם כבר עשה הרבה עבודה, והבעל שם טוב, וכל אלה. כמעט אף אחד לא מאמין שהקב"ה הוא גוף. לא רק כמעט אף אחד, אף יהודי, או שהוא אחד מהכופרים. אבל כל אחד מבין שהקב"ה הוא משהו מעבר להכל. זה פשוט. אלא אם יש מאוד פחד לחשוב, ואומרים כמו, "הבורא שאני מפחד ממנו כי הוא הולך להעניש אותי אם אני הולך לחשוב משהו", אז זה באמת מצומצם. אבל אם חושבים, אם מתבוננים בענין של מוציא ראשון, הבורא שבלעדיו אין כלום, הכוח הראשון, הכוח הראשון... אבל אני אומר שאף אחד...

אפילו מי שלא מבין היום, הוא לא חושב שהקב"ה הוא השמיים, כן? הקב"ה גר בזה, הוא לא מבין מה הוא אומר. אוקיי. אבל כשאנחנו אומרים גוף, אנחנו מתכוונים למשהו גוף שהוא נברא. אף אחד לא חושב את זה, אז יכולים חז"ל לומר שרוב היהודים כבר יודעים מי הקב"ה. אוקיי, בכל מקרה, זו הקדמה טובה. עכשיו אנחנו נכנסים, הגמרא לא הולכת לומר.

דיגרסיה: החשש הגדול ביותר של עבודה זרה היום

דובר 2:

לכאורה החשש הגדול ביותר של עבודה זרה היום הוא דווקא מי שנותן כוחות לרבי שלו יותר מדי, והוא עושה את רבו לכוח הממוצע, כמו עבודה זרה.

דובר 1:

בוא נלמד, בוא נלמד. זה לא כל כך פשוט לי, כי אני אומר לך, כי הרמב"ם מדבר שכל זמן שמי שעושה את זה מתכוון, הוא שכח שיש אלוה שהוא

טוב מאוד. אנו לומדים הלכות עבודה זרה, ספר המדע, הפרק השני של עבודה זרה.

כמו בפרק הקודם, מצוין מאוד, הרמב"ם הסביר כיצד התפתחה עבודה זרה. העולם אינו משוגע. וגם רואים שהרמב"ם חשב קצת כך, אדם הראשון דיבר עם הקב"ה, איך זה פתאום קרה שאנוש, נכדו, כבר יש עבודה זרה? איך זה מסתדר? הוא הסביר את ה"סליפרי סלופ" של איך עבודה זרה התפתחה, ואחר כך איך אברהם אבינו תפס את החורבן והוא תיקן את זה, ואחר כך איך זה התפתח מחדש באותה ירידה, ומשה רבינו הציל אותנו עם נבואתו.

כך הרמב"ם נתן לנו הקדמה יפה מאוד לעבודה זרה, וכאן אנו הולכים ללמוד את הדינים, את המצוות של עבודה זרה, ואת העיקר של עבודה זרה. אחר כך יש עוד כמה פרקים שהם הפרטים של עבודה, אילו מיני עבודות חייבים, אבל כאן הוא אומר את העיקר, אחרי הכל את העיקר של עבודה זרה, לא ללכת אחרי עבודה זרה.

אז, במובן מסוים אפשר לומר שהפרק הזה באמת רק חצי מהפרק, כי החצי השני מדבר על מגדף, שצריך להבין למה זה בא כאן. הרמב"ם עצמו יש לו קושיא למה זה בא כאן, והוא מנסה לענות. אולי יש אולי דברים עמוקים יותר שאפשר להבין.

עבודה זרה – ענינים שבאמונה

אבל הפרק הראשון מדבר פשוט על, אפשר לומר על לא להאמין בעבודה זרה. אפשר לעשות חילוק כזה, שלמדנו הלכות יסודי התורה, שהם בעצם עיקרי האמונה. במובן מסוים, עבודה זרה היא הפוך מיסודי התורה פרק א', יחוד השם וציור השם. אבל עדיין יש בעבודה זרה, באיסור עבודה זרה עדיין יש, ואמרנו אתמול שעבודה זרה היא בעיקר המעשה, שכמו שדיברנו על ה"סליפרי סלופ", אם עובדים צורה, בסוף שוכחים מהקב"ה. אבל עדיין יש ענינים מסוימים שבאמונה של עבודה זרה, או לא יהודות בעבודה זרה. יש לשון כזו בגמרא שנראה שהוא מביא, "המודה בעבודה זרה" - שפירושו שהוא מאמין בעבודה זרה, לא שהוא עובד אותה. הוא לא עובד, הוא רק אומר שהוא סובר שזה אמת, שיש לזה כוח.

אז הפרק הראשון, או החצי הראשון של הפרק, מדבר בעצם על האיסור של להאמין, ואולי בכלל של לעבוד, אבל יותר בנושא שקשור לדעת, לשכל של האדם. האיסורים של עבודה זרה שהם לא להאמין בעבודה זרה.

אמת. ברור. אחר כך הוא מדבר כאן בפרק גם על לא עבודה זרה, אלא כפירה, לא להאמין בכלל בשום כוח עליון. אה, אמרתי לך... עם עבודה של עבודה זרה אין לזה שייכות, אבל עם מחשבת עבודה זרה יש לזה שייכות מסוימת. כי הבעיה עם עבודה זרה היא לא פשוט שנותנים כבוד לעבודה זרה, אלא פשוט שלוקחים מהכבוד שמגיע לקב"ה... מהכוח האמיתי.

חידוש: עבודה זרה ואתאיזם אינם שתי קטגוריות נפרדות

כי כפי שאני לומד, אין באמת דבר כזה להאמין בכוח שאתה קורא לו כוח עליון ושהוא עבודה זרה. כי עבודה זרה היא פשוט שאתה חושב שדבר שהוא פחות מהדבר הראשון הוא אלוה. אז כל עובד עבודה זרה, אם הוא כבר מחזיק בסוף האמיתי ושכח את הראשון, הוא כבר אתאיסט גם כן. אז אני חושב שזה מסוים... שעד הקצה שזה עומד...

אבל הנקודה היא לא כן. כן, אני רק רוצה להדגיש, כי כבר אמרתי אתמול, אבל זו בהירות גדולה שיש לי, ואני חושב שרוב האנשים לא תפסו את זה, שאנשים בדרך כלל חושבים, ולא רק אנשים, אנשים גדולים גם, עד כדי לעשות צד מסוים בזה, שיש כאן בניין קלאסי, שאתה צריך להאמין באלוה, כוח עליון, איך שקוראים לזה, או משהו כזה, אחר כך within המאמינים, כן, זה לעומת אתאיסטים שלא מאמינים בשום אלוה, אחר כך מה שבפנים שמאמינים באלוה, אז שאלה מי הוא האלוה האמיתי? אבל זה לא הגיוני, מה זה אומר מי הוא האלוה האמיתי? איך הוא נקרא, אם אנחנו מתכוונים לאלוה האמיתי זה האלוה האמיתי. לפי הרמב"ם והוא מתרץ את שניהם, שהעובד עבודה זרה יודע מי האלוה האמיתי, הוא אומר שהדבר הראשון הוא אלוה, שהגלגל הראשון, הדבר הראשון, הנברא הראשון הוא אלוה. יש לו טעות, הוא קורא לזה אלוה, אבל זה לא אומר ששניהם מאמינים באותו כוח עליון

אחרים על פני, על זה בא גם על פני, כן? אפילו כשאתה מאמין כן, על פני, לא נגדי, איתי.

קושיא: איפה כתוב שאנוש היה עובד עבודה זרה?

אבל יכול להיות שהרמב"ם לוקח את זה שכתוב בחלק שדור אנוש? על מי כתוב? כתוב איפשהו על אנוש? פעם אחת הרמב"ם מבין שאנוש בעצם האמין בקב"ה, כתוב איפשהו שאנוש היה עובד עבודה זרה? אני מתכוון, פעם אחת קוראים לאנוש עובד עבודה זרה, הרמב"ם לשיטתו שאנוש ידע מהקב"ה.

הלכות עבודה זרה, פרק ב', הלכה א' (המשך) – עיקר עבודה זרה והפסוק "פן תשא עיניך השמימה"

מקור הרמב"ם על דור אנוש – הכרח, לא מסורה

דובר 1: משם הוא יודע שזה נקרא עבודה זרה. אבל איך זה עצמו, אין לו מקור ברור שאנוש היה לו את החתיכה תורה הזו. יש לו הכרח שאחרת לא יכול להיות.

דובר 2: כן.

דובר 1: אז, אבל אני חושב שזה חידוש.

שיטת הרמב"ן – זה לא גדר, אלא עצם האיסור

ולפי הרמב"ן, זה לא אומר גדר. כלומר, אנחנו אומרים שזה גדר, נדבר בבחינת טעמי המצוות להבין את הטעם. אבל בעצם, כשכתוב בתורה "לא יהיה לך אלהים אחרים", זה לא מתכוון למי שעושה את הטעות, זה מתכוון אפילו למי שאין לו את הטעות.

חיוב סקילה לפי הרמב"ם

הרמב"ם לא אמר כאן ברור למשל שהוא חייב סקילה והוא מקבל את העונש של עובד עבודה זרה.

דובר 2: לא, לא, לא, אין שום ספק שלפי הרמב"ם הוא חייב סקילה.

דובר 1: כן, כך נראה. כך נראה. הוא לא היה אומר שעיקר עבודה זרה עם הרשעות היא זה, והרבנן החמירו גם על זה.

הפולמוס על מכניס רחמים

לכן, באמת, כולם יודעים שיש פולמוס גדול ומחלוקת על מכניס רחמים עם דברים כאלה. באמת, זה מתחיל מהרמב"ם הזה.

הרמב"ן בדרשת תורת ה' תמימה שלו אומר שהוא הבין את הרמב"ם, הוא מאריך שם בענין של עבודה זרה, הוא אומר שאם כן, זה איסור עבודה זרה, זה לא רק דבר קטן. זה איסור עבודה זרה לבקש ממלאך משהו, כי אדרבה, המלאך... לא אומרים שהמלאך לא קיים, אבל לעשות עבודה למלאך, זה אומר הרמב"ם, הוא אומר אפילו... לבקש זה כבר עבודה, לשון ספק. מה זה אומר תפילה היא עבודה.

דיון: לבקש ממלאכים שילכו לבקש אצל הקב"ה

דובר 2: והם ילכו... אם, לבקש מהמלאכים שילכו לבקש אצל הקב"ה?

דובר 1: כן, כן, הרמב"ם הולך לומר ברור, ונראה שהרמב"ם בחלק הבא אומר ברור "להיות סרסור בינו לבין השם", כן? זה בסוף החלק השני כתוב שם ברור, ואני רק רוצה לומר מזה, לא רק בחלק הראשון אפשר ללמוד שהוא שם עונש, הם נותנים כבוד לכאורה לקב"ה, אלא אחר כך הוא אומר ברור שאפילו שיהיה מתווך ביניך לבין הקב"ה, זה גם איסור, וזה גם לכאורה עיקר עבודה זרה לפי הרמב"ם.

"סליפרי סלופ" – למה העובד עבודה זרה ה"הגייוני" גרוע יותר

אז אמת, שלפי זה יוצא שאדרבה, מה זה אומר אנשים אומרים שם אדרבה, אני נותן כבוד למשהו דבר נברא, מובן מאליו אני לא מתכוון חס ושלום שהוא הקב"ה. זה אמת, אבל דורות אנוש גם התכוונו שהוא לא מתכוון שהוא הקב"ה, אלא למעשה יוצא ששוכחים מהקב"ה.

תרגום לעברית

למעלה מזה. לא, פעם אחת זה לא שייך, אתה חושב... אוקיי, בוא נלמד בפנים, כי על זה חשבתי כאן כששמעתי את זה.

הלכה א' – עיקר הציווי בעבודה זרה

דובר 1:

אוקיי, אז בוא נלמד את ההלכה הראשונה. אומר הרמב"ם הקדוש: "עיקר הציווי בעבודה זרה", העיקר שהתורה מצווה, מצוות העיקר של עבודה זרה היא, "שלא לעבוד אחד מכל הברואים, לא מלאך ולא גלגל ולא כוכב, ולא אחד מארבעה יסודות, ולא אחד מכל הנבראים מהם". שלא לעבוד שום נברא, לא שום נברא אחר. זה המשך של הפרק הקודם, שהדרך שבה עבודה זרה התפתחה היא שאפילו אדם ידע שהבורא הוא הבורא, אבל הוא התחיל לעבוד... הוא הולך כבר לומר כן, אבל הוא התחיל לעבוד אחד מהברואים, גלגל או כוכב, זה עיקר הציווי של עבודה זרה.

אומר הרמב"ם, הרשימה היא ממש הרשימה של הרמב"ם ביסודי התורה, פרק ב', הוא אומר שיש מלאכים, יש גלגלים, כוכבים, ארבעת היסודות, ודברים שנעשו מארבעת היסודות. אלה כולם נבראים, לא בוראים. יש בורא אחד, ויש את כל הנבראים האלה. אז זה חידוש גדול, דבר ברור שהרמב"ם אומר, כי מיד נלמד, ומישהו ישאל למדן, מה עיקר עבודה זרה? הוא יאמר השתחוויה, עבודה, קטורת, ניסוך, אני לא יודע מה. עיקר עבודה זרה הוא לעבוד שום נברא. נכון, איך עובדים, מה זה אומר עבודה, זה כבר פרטים. אבל זה העיקר.

אפילו כשהעובד יודע שה' הוא האלהים

אומר הרמב"ם, "ואף על פי שהעובד יודע שה' הוא האלהים", אפילו העובד, הוא עובד גדול, הוא יודע שהקב"ה הוא ה' הוא האלהים, הוא מתכוון לעבוד עבודה זרה, אפילו הוא יודע שהקב"ה הוא האלהים, "ועובד נברא זה על דרך שעבד אנוש ואנשי דורו תחילה", עובד נברא מסוים, כי הוא עושה את זה כי הקב"ה נתן להם כבוד, הקב"ה שם אותם בשמים, עם כל הפאר, מלאים זיו ומפיקים נוגה, זה סימן שהקב"ה רוצה שיתנו להם כבוד ושיעבדו אותם, הרי זה עובד עבודה זרה, נקרא עובד עבודה זרה.

למדתי את זה, חשבתי שזה קצת מעניין, כי פשוט שהאדם יודע שהקב"ה הוא הבורא, והוא חושב שכשהוא נותן כבוד לכוכב הוא נותן כבוד בעצם לקב"ה. אז יכול להיות שאיסור עבודה זרה, רמת עבודה זרה, היא יותר איסור כי הוא הולך להטעות אנשים אחרים. אתה יכול לומר כמו שהרמב"ם, אם יש אדם כזה, הרי רק החשש כי בנו כבר הולך להיות עובד עבודה זרה ולשכוח מהקב"ה, כי הוא המקרה היחיד שהוא זוכר עדיין כן שיש בורא. הוא אומר שכל עובד עבודה זרה הרי פשוט שהוא גם אתאיסט, הוא הרי לא אתאיסט, כי הוא זוכר כן שהקב"ה הוא מעל הנברא. זה מאוד מעניין. אז, בדרך אפשר לומר כמו שעיקר עבודה זרה היא ענין של קצת בין אדם לחברו, קצת להכשיל אנשים אחרים.

דיון: עבודה זרה כבין אדם לחברו

דובר 2:

זה יסוד בתורה.

דובר 1:

כן, אבל אתה פוגם בקב"ה, אבל אתה פוגם באנשים אחרים, וכך אתה פוגם בקב"ה.

דובר 2:

כן, כך זה היה בפרק הקודם. לפי מה שאני מבין, שזה כך, אתה צודק. כך הבנו אתמול עם אברהם עם החסד, זה היה הראשון שלו, כאן אתה רואה את זה גם. הרי זה עובד עבודה זרה כי הוא הולך להכשיל אנשים אחרים.

דובר 1:

נכון, אז זה מאוד מעניין. וזה חידוש גדול, הרמב"ם, אני חושב שהם הוציאו את ההלכה הראשונה, כן? הרמב"ם עשה חידוש גדול שעיקר עבודה זרה, מילא, גם על זה חל האיסור, החומר הגדול, מובן מאליו, לא יהיה לך אלהים

מדברת לחכמים. התורה מדברת לאנשים שיכולים לחשוב ולומר, "אה, מגיע כבוד לכוכבים".

דברי הרמב"ם

אומר, זה מה שהתורה אמרה, "פן תשא עיניך השמימה וראית את השמש ואת הירח ואת הכוכבים", ולכאורה הרמב"ם לומד, כמו שאתה רואה כמה הם יפים, ותחשוב שמגיע להם כבוד.

פשט ב"תשא עיניך" – לטייל בראש

אומר הרמב"ם כן, בבירור, מה פשט הפסוק "שם תשים בעין לבך"? אתה הולך לטייל... אתמול גם אברהם אבינו טייל עם הראש שלו... הוא מתכוון לומר, "שם נא עיניך השמימה" לא אומר רק להסתכל בשמים, אומר להעמיק בשמים, לטייל בעיניך, בלבך.

"בעין לבך" – אמת, הרבה פעמים "עין", חשבתי על זה לאחרונה, בתורה איך אומרים לחשוב? "תשא עיניך". לפעמים אומר להסתכל, אבל "עין", כמו שכתוב "חכם עיניו בראשו", אומר יש לו את הראש שלו, יש לו עיניים בראש, אומר לחשוב.

אבל זה מאוד יפה הדימוי של ללכת לטייל בראש. יכול להיות שזה לטייל בעיניים, כמו שהולכים לטייל. הוא אומר שלטייל בראש זה כמו ללכת לטייל ברגליים. הרבה פעמים זה שניהם, לטייל ברגליים יכול לפעמים לעזור.

אבל הוא מתכוון לומר, יכול להיות הוא מתכוון לומר "תשא עיניך וראה", כמו שני דברים, לא סתם ללכת להסתכל. מסתכלים ומתבוננים.

ההבדל בין התבוננות לשם שמים לעבודה זרה

זה מעניין, כי הרמב"ם אמר קודם שלהסתכל ולהתבונן ביראת הכוכבים זה חלק מעבודת ה', ובזה האדם מתפעל מהקב"ה. אבל כאן יכולה להיות בעיה שבמקום להסתכל הלאה להקב"ה, עוצרים ביראת הכוכבים.

מה רואים כשמתכלים בשמים

מסתכלים בדיוק מה יש, והוא רואה שהם נראים "אלהי המנהיגים והמושלים". לא שהם כאלה. הוא רואה שהם בבחינה מסוימת הם מנהיגי עולם. הוא מתרגם את הגלגלים פשוט הכוכבים, והכוכבים פשוט תולדות יסודות.

פשט ב"אשר חלק ה' אותם לכל העמים"

תרגום הרמב"ם

הוא מתרגם את הפסוק "אשר חלק ה' אותם לכל העמים". "אשר חלק ה' אותם לכל העמים" – הקב"ה נתן כוח ליראת הכוכבים שינהלו, "להיותם חיים והוויים ונפסדים כמנהגו של עולם", שכוחות השמים...

דיון: מה אומר "חיים והוויים ונפסדים"?

דובר 2: לא, לא, לא, לא. זה לא התרגום.

דובר 1: ראיתי משהו אומר כך, אבל התרגום הוא, זה חוזר למה שלמד בהלכות יסודי התורה פרק ב', שהכוכבים לא חיים והוויים ונפסדים, זוכר? הם חיים, אבל הם לא הוויים ונפסדים, הם לא מתים.

אבל הכוכבים, הם אחראים, בתנועותיהם הם מנהלים את ד' היסודות, שהם הוויים ונפסדים כמנהגו של עולם. וזה "לכל העמים". "לכל העמים" אומר כל מה שעוד ד' היסודות. האנשים, בעיקרון, מה שזה צריך לומר, גם חיות ודברים אחרים. אבל כן, הנבראים של עולם הבריאה.

דובר 2: נכון.

הכוכבים מנהלים את העולם – אבל אסור לעבוד אותם

דובר 1: שכשרואים, רואים שהגלגלים והכוכבים הם מנהלים, ממש לכל העמים, וממילא, מה הם הכוכבים? רואים את הגלגלים שהם מנהלים את הכוכבים, והכוכבים יש להם השפעה על ד' היסודות, וד' היסודות הם ממה שאנחנו כולנו, ממה שכל הבריאה מורכבת.

אז אם כך תחשוב, "זרעו להשתחוות להם ולעבדם", שאם הגלגלים והכוכבים יש להם את הכוח עלינו, הם עושים... יש להם השפעה על כל מה שחי והווה ונפסד...

זו הקלה שלמה, כי בוודאי בתפילתנו אנחנו מדברים הרבה על היופי של הבריאה, אבל אז מתכוונים ישירות להקב"ה.

ההבדל בין תפילה לעבודה זרה – "האדון על כל המעשה"

למשל כשאומרים "האדון על כל המעשה", ומדברים כל כך יפה על השמים והכוכבים, לא אומרים "אתה שמים כל כך יפים", אומרים "אתה בורא כל כך גדול, בראת שמים כל כך יפים". לשון הנוכח הולכת רק להקב"ה.

דובר 2: כן, כן, כן, כן.

דובר 1: כי "האדון על כל המעשה" עשה, הוא עשה שמש יפה, הוא עשה דברים נפלאים. השמש, אומרים להיפך, השמש משתחוה לו, כן? איפה עומד לנו זה? זה מה שכתוב "עושה באהבה רצון קונו". "עושה באהבה רצון קונו" לכאורה לשאול עבודה זרה שאומרת שהשמש יש לה דבר משלה. לא, השמש היא "עושה באהבה רצון קונו".

שיטת הרמב"ם ברורה

אז נראה ברור שהרמב"ם החזיק כך. אפשר לחלוק על הרמב"ם, אבל מי שרוצה לחלוק בהלכות עבודה זרה עם הרמב"ם... אומר לי שאי אפשר בדוחק ללכת עם הרמב"ם, אבל הרמב"ם נראה מאוד ברור שאסור לעשות את כל הדברים האלה, וזה עיקר עבודה זרה.

אפשרות שנייה – אולי לא חייב סקילה?

צריך לראות אולי קצת יותר מאוחר, מה עוד יכול להיות שהרמב"ם סובר שהאדם לא חייב סקילה, אלא הוא עובד עבודה זרה, הוא מתחיל את הענין של עבודה זרה. נראה יותר מאוחר, יכול להיות שהוא רק עבד עבודה זרה של האלילים ואלילים...

לא נראה יותר מאוחר. זה מבורר, לא נראה יותר מאוחר, לא היה לי סבלנות לפרקים. בסימן ג' הוא מביא פסוק על זה, אבל אני חושב את החלק, אבל תיקוני זוהר זה עוד דבר, לכאורה ספר, אבל זה עיקר עבודה זרה שהרמב"ם כאן ברור, שהוא מחשיב שמזה עומד מאוחר יותר, שזה הגורם.

חידוש: למה העובד עבודה זרה "הסביר" הוא עבירה גדולה יותר

דובר 2: אוקיי, בוא נחכה... אני יכול לחשוב אולי שהרמב"ם רצה לומר שהעבודה שעושה יותר סנס, שאתה מסתכל עליה כעבירה קטנה יותר, היא הרבה יותר עבירה גדולה, כי אדם שעושה דברים אבסורדיים, אף אחד לא ילמד ממנו. ה-slippery slope מתחיל דווקא ממי שעושה סנס.

דובר 1: אוקיי.

דובר 2: אז על זה, כי מי שהוא יודע שהדבר המשפיע חשב שצריך לתת כבוד לכוכב, ובדרך זו הוא עושה עבירה גדולה יותר, כי מהאדם השני אף אחד לא ילמד, כי האדם השני הוא טיפש.

דובר 1: אוקיי, זה כבר חידוש שאתה אומר, יכול להיות, אבל...

למה ילדים לא מבינים את ההבדל

בוודאי שהרמב"ם הבין שמאחר שרוב האנשים לא מבינים במה מאמינים, זה בראש, וזה לא רואים. רואים, רואים מה משתחוים לדבר נברא. ממילא הילדים חושבים שזה הדבר.

אפשר לראות, אני יודע, זה לא דבר רחוק, אני מתכוון, אני לא רוצה להוציא חוזרי על יהודים, אבל אפשר לראות שבמקומות שמדגישים מאוד דברים נבראים מסוימים, אפילו הם אומרים בטורח סרסא, הילדים לא יודעים את ההבדל, הילדים אומרים כפשוטו. רואים מיד שזה קורה, זה לא דבר שעומד רק ברמב"ם.

רבנו שהתרגו מאוד בזה שלא יעשו מאף אחד אלוה, אמת?

דובר 2: אוקיי.

הלכה ב' – הפסוק "פן תשא עיניך השמימה"

התורה מדברת לחכמים, לא לטיפשים

דובר 1: אומר הרמב"ם הלאה, "וענין זה הוא שהזהירה עליו תורה". זה מה שהתורה הזהירה את האנשים. התורה לא מדברת לטיפשים, התורה

ותפקידנו הוא ממש תפקידנו הוא ממש אפילו להיות גבוהים מהשמים, כמו שכתוב **"ויוציאהו החוצה"**. זה ממש מה שמשא רבינו הראה באצבע כלפי מעלה.

פירוש הרמב"ן על "השמרו לכם פן יפתה לבבכם"

הרמב"ן אומר שהציווי שהוא אמר, מה שהקב"ה ציווה בפסוקים לפני כן, **"השמרו לכם פן יפתה לבבכם"**, זה אומר ב"ורם לבבך ושכחת". **"השמרו לכם פן יפתה לבבכם"**, שלבכם לא ילך אחרי הטעות של להסתכל על גרמי השמים.

קושיית הרמב"ן ותירוצו

מה ה"יפתה לבבכם"? מה הפיתוי? הרמב"ן שואל לכאורה את אותה קושיה מפרקים קודמים, "יפתה לבבכם", מה כל כך מעניין באתו עולם? לא. מה כל כך אטרקטיבי?

אומר, כי זה אמת, כי יש להם ממש כוח גדול ויש להם ממש השפעה גדולה עלינו, ממילא יכול להיות "וסרתם ועבדתם".

כלומר, מתרגם הרמב"ן, **"שלא תטו בהרהור עליהם"**, שלא יטעה בהרהור עליהם. כלומר, הטעות היא בהרהור עליהם.

חידוש: טעות עדינה מאוד

זה מאוד מעניין, כי הטעות היא טעות מאוד עדינה, כי זה שיש להם השפעה גדולה עלינו זה אמת. הטעות קורית כשאומרים, "אוקיי, בגלל זה צריך לעבוד אותם בעצמם".

מילת המפתח של הרמב"ן: "סרסור"

"שלא תטו בהרהור עליהם לעבוד אלי לעשותם סרסור ביניכם ובין בוראכם", לחשוב שגרמי השמים, המלאכים והצבאות, יכולים להיות סרסור, שליח בינינו לבין בוראנו. הם יכולים להיות, אבל אנחנו לא יכולים... שלא יעבדו אותם בגלל זה.

דיון: מה אומר "להיות" ומה ההבדל בין סרסור למלאך?

אה, אולי הוא מתכוון... אולי לא תרגמתי נכון. אני חושב עכשיו דבר חדש, מעולם לא ידעתי. איך מתרגמים את הפסוק "להיות באל הם"? לא, "להיות" אומר לחשוב שהם. לא, זה אני לא יודע, כי הם ממש. זה מתרגם מלאך, הם ממש מלאכים. הרמב"ם אומר הכל מלאכים. מלאכים אומר שליחים של הקב"ה.

מה אומר מלאך סרסור, מה ההבדל? אולי הוא מתכוון לומר שלא יעבדו, מאחר שהם סרסור לא יעבדו אותם.

חידוש: ההבדל בין סרסור "למטה" וסרסור "למעלה"

שוב, אבל הם סרסור להביא מהקב"ה אליך, אבל חזרה ממך להקב"ה לא יכול להשתמש בהם כמו שהם מתפללים. למה? כי הם עובדי עבודה זרה.

הטעות היא כשאדם הולך... אבל אמרנו שאסור לעבוד אותם. אבל סרסור... בוא נחשוב, בוא נחשוב רגע.

לא, הוא אומר על המילים "לעבוד אותם". אני רוצה לתרגם תרגום חדש, מעולם לא ידעתי. בוא ננסה תרגום חדש, לא תפסתי עכשיו. בוא ננסה לענות לו, במילים אחרות, בוא נשאל את השאלה הנכונה.

קושיה: אבל מלאכים ממש מעלים תפילות!

השאלה הנכונה, אני מתבלבל כאן כי זה ממש אמת, בוא נראה מה הרמב"ם אומר. כן? בוא נחשוב, כשאדם... כשהקב"ה שולח שפע לאדם, זה לא בא ישירות, זה בא דרך כל המלאכים, השרפים, שלמדנו בפרק יסוד העבודה.

כך גם כשאדם מתפלל להקב"ה, כן? גם זה עובר דרך כל המלאכים הממונים, כתוב בגמרא שמלאכים מעלים תפילות. זה לא דבר שכותבי העיתונים אני יודע שמישהו המציא, זה דברים מפורשים בפסוקים אולי במקומות מסוימים. כשאדם מתפלל, גם יש מלאכים, מה שהסדר, התפילה עולה.

תירוץ: זה לא הפוקוס שלך

זה לא הפוקוס שלך, לא העבודה שלך, אבל אין סתירה שהוא ממש סרסור.

החלק האמצעי של הפסוק

זה החלק האמצעי של הפסוק שהוא דילג, **"פן תשא עיניך השמימה וראית את השמש ואת הירח ואת הכוכבים כל צבא השמים ונדחת והשתחוית להם ועבדתם"**. כשתחשוב מה, תעשה טעות, תחשוב כך, "זרעו להשתחוות להם ועבדתם". על זה התורה הזהירה אותנו, לא, טוב. כך לא צריך לחשוב.

הפסוק הוא ראייה חזקה

הפסוק הוא מאוד מאוד ראייה חזקה, כי יש כאן את הפסוק "אשר חלק לכל העמים" הוא פסוק קשה, שהקב"ה חילק דברים אחרים לעמים אחרים. מה זה אומר? אומר הרמב"ם, זה אמת. האמת היא שהכוכבים מנהלים את כל העמים. "לכל העמים" אומר כולל אותך. אבל הטעות היא שהתורה לא עושה את הטעות לעבוד אותם בגלל זה. למה לא?

הפסוק הבא – "ואתכם לקח ה'" – והקשר ליציאת מצרים

אבל זה מעניין כי הפסוק הבא מאוד מחובר, במיוחד עם הרמב"ם. הרמב"ם לא מחבר אותו. אני מתכוון אולי כן, שיציאת מצרים היא ראייה על בריאת העולם. אבל ממילא, אין שום דבר נגד בריאת העולם כאן. בריאת העולם, זה אמת "אשר חלק לכל העמים".

טוב, אבל אני מתכוון שהרמב"ם אמר, אם הרמב"ם לא מביא את המשך הפסוק, אבל אם הייתי חושב לפי הרמב"ם, מה הפסוק הבא? למה צריך לומר שעובדי עבודה זרה אין להם את החכמה?

הפסוק הבא הוא **"ואתכם לקח ה' ויוצא אתכם מכור הברזל ממצרים להיות לו לעם נחלה כיום הזה"**. אחרי הפסוק של "פן תשא עיניך", חשבתי שהפסוק הוא כמו המשך יפה, שאתם היה לכם יציאת מצרים, שהקב"ה התגלה ליהודים, ושם יהודים ראו שהקב"ה הוא כן המנהיג הישיר של הכל, שאפשר רק לעבוד את הקב"ה.

פשט הרמב"ם ב"אשר חלק לכל העמים"

הרמב"ם לא אומר שזה לא אמת שהם לא מנהלים את העולם. מה שהרמב"ם אומר הוא שאם יעבדו אותם, יעשו טעות וישכחו מהקב"ה. והרמב"ם אמר קודם שזה היה ביציאת מצרים, כמעט שכחו ממש, וביציאת מצרים הקב"ה אמר למשה רבינו לומר ממש, שלא יעשו את זה, כי אצלו זה גורם לטעות.

אז זה היה פשט הרמב"ם של "אסלה להם כדברך". פשט הוא, "אסלה להם כדברך", לא תעבוד את אשר חלק לכל העמים, למה? כי זה עיקר עבודה זרה.

התורה מתחשבת במי שיודע

אבל כפשוטו רואים בפסוק הזה שממש התורה התחשבה במי שיודע, הוא לא התכוון. עובד עבודה זרה שהתורה מדברת אליו הוא לא מי שמדבר לעצמו נכון שהקב"ה הוא השמש.

הלכות עבודה זרה, פרק ב', הלכה א' (המשך) – הטעות של "ונדחת והשתחוית להם ועבדתם"

הטעות העיקרית: "לעבדם"

הטעות מתחילה במילים **"ותמה אשר עלו להשתחוות להם ולעבדם"**. כאן הטעות. הטעות נעשתה "לעבדם", כי הפסוק עומד **"ונדחת והשתחוית להם ועבדתם"**, כי **"אשר חלק ה' אליך"**. הם חושבים שמגיע גם "ושלחתם ועבדתם". כאן הטעות הגדולה שלך.

חידוש: הדרך החסידית – מותר להסתכל בשמים

רבותי, אתם יכולים להסתכל בשמים ולחשוב הלאה רק על הקב"ה שעשה אותם. אפשר לומר שהדרך החסידית נכנסת, במקום להחזיק את עצמנו מתחת לשמים, למרות שאנחנו ממש מתחת לשמים, נחזיק את עצמנו כמו שהשמים עובדים את הקב"ה, אני עובד את הקב"ה.

כמו שאומרים "סוסים ומרכבותיו", אני של הקב"ה כמו השמש, והשמש ואני שנינו עבדי ה'. כמו שכל השמים עובדים ומפחדים, ואנחנו גם עבדי ה'. למרות שזה אמת תיאורטית שהשמים גבוהים מאיתנו, אבל לגבי ה' אנחנו כולנו שווים.

כי הרמב"ם, אנשים חושבים שהרמב"ם היה נגד קברים, אבל רואים שהנכדים, ילדי הרמב"ם ונכדיו, רואים שקברים כן היו... לא, הרמב"ם בעצמו הלך לקברי אבות. אבל הרמב"ם לא מכחיש שהדברים הם מקומות קדושים וכדומה. הנקודה היא שלא עובדים אותם, להיפך, כל המקומות הם לשם שמים, עובדים את הקב"ה.

חידוש: פירוש חדש ב"להיותם סרסור"

הרמב"ם לא אומר כאן... כאן אני אומר, אולי לפי המהלך שאני תופס עכשיו, עומד אפילו לפי הרמב"ם, אסור לומר שזה איסור. אסור לעבוד את זה, כי זה איסור. מה זה אומר לעבוד? "לא תעבדו את ה' אלקיכם כן", כי "ביושרם הם עובדים". "להיותם" פירושו לעשות אותם עובדים, כך אפשר לומר. "להיותם" – לכאורה הפירוש השני טוב יותר, אבל אין נפקא מינה.

מה זה אומר "לעבוד"?

אבל מה זה אומר לעבוד? זו הנקודה. הרמב"ם לא אומר כאן, למשל... אני רוצה לומר דבר אחד, מה זה אומר מדברים, סבורים שהם... סבורים שמאמינים. מיד הרמב"ם ילך ויאמר, אסור אפילו לומר שיש לו כוח, וכשחושבים שהוא אמת.

מה זה אומר "מטיב ומריע"?

אני כבר יודע מה זה אומר, שהוא מטיב ומריע. למדנו את הלשון אתמול. אז אסור להאמין שהמלאך מטיב ומריע, אבל שיש לו איזושהי הנהגה... צריך להבין טוב יותר. מטיב ומריע פירושו שהוא בוחר איך להטיב ולהריע. אוקיי. לא שהוא עובדה. למעשה, מזג האוויר גם מטיב ומריע, כן? נכון, אז צריך להבין טוב יותר. רק שלאש אין את הדעת לדעת איך... צריך להבין טוב יותר.

מה שבטוח הוא שלא לחשוב שהוא עצמאי, כי זו האמת, אף אחד לא עצמאי מהקב"ה. וזה גורם לחשוב כך. אוקיי. עד כאן העיקר של עבודה זרה.

הלכה ג' – "אל תפנו אל האלילים"

עכשיו אפשר ללמוד עוד איסור שהרמב"ם קורא "אל תפנו אל האלילים". זה אחד מהלאווין שלו, נכון? הוא מונה בתחילה לאווין "אל תפנו אל האלילים". אפשר ללמוד עוד לאו. כן.

החיבורים של עובדי עבודה זרה

הרמב"ם אומר כך, הוא אומר שהמסה... קודם כל הוא מדבר על השבועות של עבודה זרה. מה זה? הוא אומר כך, "שבועות רבות חיברו עובדי עבודה זרה בעבודתה". מה הם חיברו? למדנו אתמול שגם אברהם אבינו... אבינו חיבר ספרים נגד זה. היתה תעשייה שלמה של ספרים.

מה היו החיבורים? "היאך עיקר עבודתה" ו"מה משפטה ומה מעשיה", איך לעבוד עבודה זרה.

חידוש: שני סוגי חיבורים

לכאורה "עיקר עבודה זרה" פירושו גם כפי שראינו קודם, שורש עבודה זרה, כלומר התיאוריה למה צריך לעבוד עבודה זרה, מאיפה באה הגטשקע, דברים שונים. "היאך עיקר עבודתה", אולי הראשונים היו עדיין ספרים טובים, כי עדיין זכרו שיש בורא.

המשך הלכות עבודה זרה, פרק ב', הלכה א'-ב' – איסור קריאת ספרי עבודה זרה, הסתכלות בצורות, ומחשבות נגד עיקרי התורה

הלכה א' (המשך) – איסור קריאת ספרי עבודה זרה והסתכלות בצורות

דברי הרמב"ם

"ספרים רבים חיברו עובדי עבודה זרה בעבודתה - היאך עיקר עבודתה, ומה משפטה ומעשיה. ציונו הקב"ה שלא לקרות באותן הספרים כלל, ולא נהרהר בה ולא בדבר מדבריה, ואפילו להסתכל בדמות הצורה אסור, שנאמר 'אל תפנו אל האלילים'."

ראיה: משה רבינו גם סרסור

כי משה רבינו, זה שאומר לנו את "השמרו לכם פן יפתה לבבכם", הוא גם סרסור. משה רבינו נקרא סרסור בין הקב"ה והיהודים. אמת, אבל לא עובדים אותו, אסור לעבוד אותו, הוא נברא.

סטייה: להישבע בשם משה

יש דבר מעניין, שהרמב"ם אומר במקום אחד שמנהג ישראל להישבע בשמו של משה. למרות שיש איסור בשבועת שווא, אסור להישבע בשמו של עבודה זרה, אבל הגמרא אומרת "משה שפיר קאמרת", מה אומר "משה"? זו לשון שבועה, אני נשבע בשם משה. והוא רואה שיהודים היו עושים כך.

אומר הרמב"ם, אומר, אין בעיה, כי יהודי בפנים יודע שמשה הוא עבד ה', משה הוא לא אלוה.

משל: הגבאי והרבי

אתן דרך קטנה שיהיה קצת מובן, אני צריך להיזהר שלא אעשה עכשיו בעצמי... כשאנשים רוצים להיות קשורים לצדיק, שמעתי פעם מאיזה עשיר, שהוא חברמן, הוא עשיר קמצן, הוא אמר לי שאנשים חושבים שרוצים להיות קרובים, אני יודע, נגיד, לר' יעקב מאיר שכטר, צריך עכשיו להיות מאה אלף דולר ולתת קצת לגבאי, ורק יכניסו צ'ק גדול. אומר, "לא, אני נתן עשרת אלפים דולר לגבאי וזהו."

המשך הלכות עבודה זרה, פרק ב', הלכה א'-ב' – איסור קריאת ספרי עבודה זרה, הסתכלות בצורות, ומחשבות נגד עיקרי התורה

הלכה א' (המשך) – איסור קריאת ספרי עבודה זרה והסתכלות בצורות

זוהי חוצפה נוראה. כן? תדמיין לעצמך שהרבי מבחין שבמקום לתת כסף לרבי, במקום לתת כבוד, נאמר, חס ושלום, רבנים לא צריכים כסף, אבל במקום להיות "אינטו" הרבי, הם "אינטו" הגבאי. והם הבינו שלגבאי יש את הכוח, לגבאי יש את המפתח, בכלל לא צריך להיות טוב עם הרבי, צריך רק להיות טוב עם הגבאי. זוהי חוצפה נוראה. כן?

יישום המשל

אוקיי. אני אומר לו, זה הדבר, כשהוא עובד את המלאך, כשהוא אומר... נאמר אפילו, נאמר לפי אלה שכן מתירים, שאפשר לומר למלאך, "אני מבקש ממך, מלאך, הכנס את תפילתי אל הקב"ה." לא עבדת את המלאך, בסך הכל, אתה יודע שהמלאך הוא רק שליח. אבל האדם מתחיל לחשוב, "יודע מה, למה אני צריך עכשיו להתחנף, כביכול, למה אני צריך עכשיו לעבוד את הקב"ה? בואו נעבוד את המלאך." טוב מאוד.

שיטת הרמב"ם המחמירה יותר

לפי מה שאני מבין, הרמב"ם היה אומר שהוא אומר את החלק הזה לספרדים, הבעיה היא שהוא אומר... הרמב"ם היה אומר, אפילו שהמלאכים יעשו, הוא לא אומר אף פעם. הרמב"ם, ראשונים אחרים היו אומרים שלפי הרמב"ם לא עושים.

אבל הרמב"ם היה אומר, אתה אומר, אתה כותב בסידור שמלאכים יביאו את התפילה, הילדים שלך כבר יחשבו שהמלאכים הם האלוהים.

או, לכאורה היה לפי הרמב"ם אפילו אסור כשאדם אומר, "אני שולח את תפילתי, מי שיקבל אותה. אני לא יודע, אני לא מכיר את המערכת שם למעלה, אני לא יכול להגיע לקב"ה." אסור! לא, צריך לדעת, אני מתפלל אל הקב"ה. מי השליח? נאמר, אפשר כן או אסור להזכיר את השליח, או... כן.

אוקיי. עד כאן העיקר הראשון. אבל הזוהר יפה מאוד ויפה בלשון.

דיגרסיה: קברי צדיקים לפי הרמב"ם

אבל בקברי צדיקים יש את הדבר, יש מי שאומרים שמבקשים מהצדיק שיעלה את התפילות. אבל אם רוצים לצאת לגמרי לפי הרמב"ם, לא מבקשים אפילו זאת, אלא אפשר לומר "בזכות הצדיק". אני מדבר אל הקב"ה. כלומר, גם ליד הקבר אתה לא מדבר אל הצדיק, אתה מדבר אל הקב"ה, אתה אומר "בזכות צדיק". כן.

לא, טוב מאוד, כי הרמב"ם סבור שעבודה זרה לא משוגעת. כשעבודה זרה משוגעת, אין על מה להסתכל. וגם היום, אנחנו שכבר ברור לנו שעבודה זרה משוגעת, אין שאלה. אבל בספרי רבותינו הראשונים, פעם אנשים מאוד התפעלו מהסיפורים שעבודה זרה אומרת. היית מסתכל, היית נמשך, כי היו להם סיפורים טובים. ממילא אומרת התורה, אפילו לא תסתכל. אפילו לא תלמד את הספרים. למה? כי האיסור הוא גדר, זה לא איסור בפני עצמו, זה גדר, כי בסוף עושים מה שהם עשו.

נפקא מינה: הרמב"ם עצמו קרא ספרי עבודה זרה

מזה אפשר להבין שאם מישוהו לומד את זה דווקא רק, כמו שהרמב"ם עצמו למד את זה כדי להבין את ההיסטוריה, סתם להיסטוריה, אין לו חשש, לכל הפחות, שום איסור. האיסור הוא באופן שגורם לעשות כמו שהם עושים. הוא מביא בפירוש המשניות ובמקומות אחרים, הוא כותב הרמב"ם עצמו שהוא קרא ספרי עבודה זרה, אבל הוא קרא את זה באופן **ל** המותר כדי להבין מה היו הטעויות שלהם.

דיון: למה מביא הרמב"ם "בדמות הצורה" כאן?

בכלל, יכול להיות בכלל שהיום שאין עבודה זרה... לכאורה כוח המשיכה הגדול ממנו הוא אותה סיבה כמו שהרמב"ם כתב לפני כן, כי קשה לאדם לעבוד דבר מופשט. רוצים כן להיות צורה, כל הדברים האלה יש להם צורה. ובה יכול להיות אומרים את זה מיד אחרי מה שעשו את בדמות הצורה. קל יותר לעבוד משהו שאפשר לראות, משהו ויזואלי.

אני מתכוון, אני חושב, הרמב"ם אומר בדמות הצורה כי יש גמרא. על להסתכל בספרים לא היתה ממש גמרא שאוסרת את זה, אבל ההסתכלות בדמות הצורה עומדת בפירוש בגמרא שאסור בגלל "אל תפנו אל האלילים". אז הוא מחבר את שני הדברים. אבל הרמב"ם לא אומר שהבעיה היא הוויזואלי. הרמב"ם אומר שיש פסוק מפורש, זה לא המצאה בתורה. כן, הוא אומר טעם.

"בכלל הלאוין" – כל הלאוין הם איסור אחד

אומר הרמב"ם, **"בכלל הלאוין 'אלה אלהיך', 'אל תפנו', 'ונשמרתם לנפשותיכם', 'ופן תדרוש', 'הכל לאו אחד, איסור אחד, שלא יפנה אחר עבודה זרה', שלא יימשך, שלא ילך אחרי עבודה זרה.**

אומר הרמב"ם, **"כל הפונה אחריה בדרך שעושים בה מעשה",** אם מישוהו עובר על זה והוא כן פנה אחרי עבודה זרה, אבל הוא עושה את זה במעשה, מה זה אומר, אם קוראים רק בלי מעשה, זה לאו שאין בו מעשה, לא מקבלים מלקות, זה רק לאו. אבל אם עושים כן מעשה, למשל אני יודע, קונים את הספר ופותחים את הספר, זה מעשה, אז כן יש מלקות.

דיון: מה זה "מעשה" בהקשר הזה?

אז במילים אחרות, מה שהוא רוצה לומר לנו כאן הוא לכאורה, אדם היה יכול לחשוב שזה לאו שאין בו מעשה, כי אתה קונה את זה רק להכנה או משהו, כלומר הקריאה והמחשבה היא שאין בו מעשה. אבל כך הוא שאם עושים את זה במעשה יש מלקות.

אומרים או לאו מסוים שנקרא תמיד לאו שאין בו מעשה? על מה יכול לחשוב כאן שהאיסור הוא החשיבה, הספר הוא רק פתח עוון, אבל הרמב"ם לא אומר כך, הוא אומר שאם עושים את זה באופן שיש מעשה מקבלים מלקות.

לא, האיסור הוא להסתכל בספר. למה אתה אומר שהאיסור הוא החשיבה? האיסור הוא להסתכל בספר. להסתכל בספר, כי כשישנו מסתכל בספר והוא קורא את האותיות בלי להבין מה זה אומר, צריך להיות הצויה פנים להסתכל בספר, לפי מה שטענו. אין הבדל, אבל להסתכל בספר הוא האיסור, זה "לא תפנו אל האלילים".

האיסור הוא לא לחשוב, האיסור הבא הוא קצת לחשוב לחלוטין, אבל להסתכל בספר הוא איסור. כי "תפנו" לא אומר לחשוב, "תפנו" אומר להיות פונה לשם. אפשר אפילו לומר להסתכל בספר, להסתכל בתמונות בלי לדעת מה זה אומר. האיסור הוא בעבודה זרה של ספר.

אבל איך זה? נו, יכול להיות שאם לא היו כל כך הרבה ספרים, אומר הרמב"ם, לא היה חורבן כל כך גדול, כי היה נשאר רק הספר הראשון מדור אנוש, שם עדיין היה כתוב שיש בורא בעולם, אבל אפילו את זה הוא אומר שאסור לקרוא. זו טעות כי זה התפתח כך. אם אנשים לא היו כל כך טיפשים, אולי לא היתה בעיה. בסדר, במציאות, אני לא רוצה לומר שאנשים טיפשים, אנשים היו כל כך עניים בשכלם.

בקיצור, מכיוון שיש את כל הספרים האלה, מכיוון שיש את כל הספרים האלה, אומר הרמב"ם חידוש, אתה קורא את הרמב"ם בידיש, אתה יכול לתת את זה בספרים. לדעת צריך שיש ספרים כאלה. לא חסר, אולי אחרת יש, כי צריך לדעת עד כמה הגיעו. אבל לא חסר.

אומר הרמב"ם, **"ציונו הקב"ה שלא לקרות באותן הספרים כלל",** הקב"ה ציווה, זו טעות בלשון, "ציונו הקב"ה", התורה ציווה אותנו, שלא לקרוא בספרים. **"ולא נהרהר בהם",** לא לחשוב על הספרים או על הדברים שכתובים בספרים, לחשוב איך לעבוד את כל הכוחות, המלאכים, **"ולא בדבר מדבריהם. ואפילו להסתכל בדמות הצורה",** שלמדנו אתמול שאחרי שעבדו את הכוכבים והמזלות התחילו לעשות צורות שמסמלות את הכוכבים והמזלות, אסור גם להסתכל על זה.

אפילו אתה מסתכל לא כי אתה רוצה לעבוד או משהו, אתה פשוט מסתכל, זה עתיק. נראה שהצורה היא חורבן גדול, זה המקום שבו עושים את הכוח לאישיות, כמו שאמרת אתמול, שהוא הופך פתאום למושג של אדם, שהוא מתחיל להיות מטיב ומריע, ומורא גם נראה כמו תכונה אנושית. אוקיי.

פירוש "אל תפנו אל האלילים"

"שנאמר, 'אל תפנו אל האלילים'", על זה עומד פסוק: "אל תפנו אל האלילים", לא תהיה פונה. פונה פירושו לא לעבוד, פונה פירושו שני דברים לפי מה שהרמב"ם אמר עכשיו: גם ללמוד את הספרים, גם להסתכל על הצורה. שניהם אותו דבר אצלך.

כן, אני אומר ש"תפנו" פירושו להיות פונה בלב, כמו שהרמב"ם אמר בהלכות נבואה שהוא צריך להיות לבו פנוי לחשוב על משהו, אז "אל תפנו אל האלילים".

"פן תדרוש לאלהיהם"

אומר הרמב"ם הלאה, ועל זה אומר עוד פסוק: **"פן תדרוש לאלהיהם לאמר איכה יעבדו",** לא תתחיל להסתכל על דרכי עבודה אחרות של עבודה זרה, לחשוב איך הם עובדים את עבודתם זרה. דווקא הרמב"ם, **"אפילו לא תשאל על דרך עבודתה היאך היא",** לא תשאל על דרך העבודה, איך הם עובדים אותה, **"אף על פי שאין אתה עובד",** אפילו אם אתה לא הולך לעבוד את עבודה זרה, ורק אתה שואל מתוך סקרנות לדעת איך עובדים את עבודה זרה, זו בעיה גדולה.

אומר הרמב"ם, למה? **"שהדבר זה גורם להפנות אחריה",** אתה תתחיל בעצמך להימשך יותר ויותר, **"ולעשות כמו שהם עושים",** ובסוף תעשה כמו שהם. **"שנאמר",** על זה עומד פסוק, אחרי שתסתכל, **"תדרוש לאלהיהם",** תהיה דורש בספריהם, **"ואעשה כן גם אני",** תתחיל לחשוב "ואעשה כן גם אני".

חידוש: כל שלב הוא איסור בפני עצמו

זה מאוד מעניין. הפירוש הפשוט היה אפשר ללמוד שהפסוק אומר שלא תעשה כמוהם, והדרך שבה הוא אומר שלא תעשה כמוהם היא שלא תסתכל איך הם עושים, כך לא תחקה. הרמב"ם הוסיף כאן, אולי יש לו... אפילו כשאתה מתחיל לקרוא, אתה עדיין לא חושב על לחקות. לא, זה אומר הרמב"ם. הרמב"ם שינה. אחד, פירוש פשוט, היה אפשר לומר שהפסוק מתכוון רק שלא תעשה. זה דרך ארוכה מלומר שלא תעשה. הרמב"ם למד שכל שלב הוא איסור בפני עצמו.

דווקא מכיוון שאחרי שאתה פונה אחריה, אפילו אתה שואל סתם, "מה, מעניין, מה עושה עבודה זרה?", בסוף הוא... מה הרמב"ם מתכוון לומר כאן? שיש כוח משיכה כזה?

למה כוח המשיכה כל כך חזק?

למדינה, כן, לישוב העולם. "מחריב את העולם" זה נגד ישוב העולם, נכון? הישוב יחרב, כי כל אחד ילך "לפי קוצר דעתו".

והרמב"ם נותן דוגמה איך זה יהיה. "כיצד?"

הלכות עבודה זרה, פרק ב', הלכה ב'-ג' – "מחריב עולם", האיסור של לחשוב בלי לוגיקה, ו"מצות עבודה זרה כנגד כל המצוות"

הלכה ב' (המשך) – "מחריב עולם" והאיסור של לחשוב בלי סדר

דברי הרמב"ם: "פעמים יתור אחר עבודה זרה..."

העולם מחר כל אחד יהיו לו עשרת אלפים תות ביום, כי כל אחד ילך לפי דרכו. זה מה שהרמב"ם מפרש "מחריב עולם". מחריב עולם פירושו העולם החברתי, העולם של בני אדם יחרב, לא העולם, העצים והבתים. זה מתכוון לעולם החברתי, למדינה, כן, לישוב העולם. מחריב עולם מדברים על ישוב העולם, נכון? הישוב יחרב, כי כל אחד ילך לפי כוח הדעת.

והרמב"ם נותן דוגמה איך זה יהיה.

כיצד, איך אדם נותן לעצמו לשוטט אחר מחשבות רעות? הוא אומר, "פעמים יתור אחר עבודה זרה". מחשבותיו השקריות, מחשבותיו השקריות יובילו אותו לעבודה זרה, ולפחד מלעבוד. הוא מתאר את האנשים הלא יציבים שיהיו, כי כל רגע הוא יהיה אחר.

"פעמים יחשוב ביחוד הבורא, אם הוא או אינו". לפעמים הוא יתעמק בענייני יחוד הבורא, יהיו לו ספקות בזה, הוא יחשוב, מהו, האם יש באמת בורא אחד, או אולי לא.

"למעלה למטה", הוא יחשוב על "למעלה למטה, לפני לאחור".

"למעלה למטה" – פירוש הרמב"ם במשנה

הרמב"ם מסביר מה בדיוק המחשבות האלה מתכוונות. הוא אומר שזו הלשון הישנה, זו לשון מיוחדת של המשנה. ובמשנה כתוב שם, צריך להזכיר מה שהרמב"ם אומר על אותה משנה. במשנה כתוב, "וכל שלא חס על כבוד קונו, ראוי לו שלא בא לעולם". על זה תחשוב "למעלה למטה, לפני לאחור".

זה אומר הרמב"ם, מה פירוש "כבוד קונו"? "כבוד קונו" זה שכל מחשבותיו על דברים שהוא לא יכול להבין, זה נקרא השכל שלו. וממילא, "ראוי לו שלא בא לעולם". זה מה שהוא אומר כאן, הוא מחריב את עולמו, כי הוא לא מבין, הוא מבלבל את הראש.

לא, צריך לחשוב, כי "למעלה למטה" הרי לכאורה זה מה שהרמב"ם לימד אותנו, שלמעלה הוא הבורא ולמטה הם הגלגלים והכוכבים. זה לא שלא צריך לחשוב, זה לא שזו סתירה ליחוד הבורא. לא, לא, זו לא סתירה. יכול להיות שאתה צודק שזה המשמעות. אני לא יודע איך הרמב"ם מפרש את המילים.

אבל על כל פנים, הבעיה כאן היא שהוא חושב בלי שכל. הוא הולך, כל אדם, האיסור כאן הוא על כל אדם, הוא חושב כל היום דברים שאין לו את הכלים והכוח לחשוב. זה הוא ימשך, הרמב"ם.

"ואינו יודע מדות שידון בהם" – מדות פירושו לוגיקה

"ופעמים יחשוב כנבואה, אם היא אמת או אינה. ופעמים בתורה, אם היא מן השמים או אינה. ואינו יודע מדות שידון בהם". הוא לא יודע... המדות פירושה לומר שאין לו את הכלים, הכלים, שבהם להתבונן בזה. משהו שהוא טיפש בריאות, כשהוא יתבונן, הוא יצא למינות.

רואים מאוד ברור, הבעיה היא שרוב האנשים לא יודעים, לא למדו לוגיקה. מדות שידון פירושו בעצם לוגיקה. ורוב האנשים לא מדברים לוגיקה, הוא יתעמק, הוא חושב לכאן, הוא חושב לכאן, ואז הוא יבלבל את הראש.

החילוק: לחשוב עם מדות טובות לעומת לחשוב בלי סדר

אבל זה יכול להיות כמו מקרה, כשהוא שם את זה בכלל, הוא אומר שזה אני יודע מהבורא, עכשיו אני הולך להתעמק בזה, למשל מה שהרמב"ם הביא ביסודי התורה, שאלו הם המדות, בזה להתעמק איך הרמב"ם לימד אותנו

כל איסור בעולם אפשר לעשות פעולה דומה שהיא לא אותה פעולה, זו לא הבעיה. האיסור הוא כאן מה שאפשר לטעון, הרמב"ם מסכים שזה יכול להיות בלי מעשה, אבל זה יכול להיות במעשה, והאיסור הוא המעשה.

הלכה ב' – איסור מחשבה שעוקרת עיקרי התורה

דברי הרמב"ם

אומר הרמב"ם הלאה: "ולא עבודה זרה בלבד הוא שאסור לפנות אחריה במחשבה". אומר הרמב"ם כך, פעם אחת למדנו כאן מה זה עבודה זרה, והאיסור הגדול של מחשבות שמובילות לעבודה זרה, אומר הרמב"ם יסוד גדול. פעם אחת אנחנו מבינים שיש איסור כל כך גדול במחשבה עצמה, שאפילו אם העבודה היא להאמין בקב"ה, כל דבר שלוקח מאמונה בקב"ה הוא כל כך קשה. מה שהוא יכול לגרום, לא מה שהוא לוקח. מה שהוא יכול לגרום, מה זה סוג כזה של דבר? למשל לקרוא את הספרים, לפעמים נעשה שהוא שומע הולך לעבודה זרה. דומה לזה יש גם את החלקים האחרים.

"כל מחשבה שגורמת לו לאדם לעקור עיקר מעיקרי התורה", כל מחשבה שגורמת לאדם לעקור אחד מעיקרי התורה שכבר למדנו בהלכות יסודי התורה - הוא מתכוון לארבעה עיקרים, ונאמר כך בביורר שהוא מדבר על כפירה בביאת המשיח, הוא מדבר על עיקרים של יסודי התורה - "מוזהרים אנו שלא להעלותה על לבנו", אנחנו מוזהרים על זה שלא להעלותה על לבנו, לא נעלה את המחשבה על ליבנו, לא נתמקד במחשבה, "ולא נסיח דעתנו לכך", ולא נניח לדעתנו ללכת מהאמת, ממה שאנחנו יודעים כן, ולזחול אחרי המחשבות השקריות, "ונחשוב, ונמשך אחרי הרהורים". לא נניח ללכת אחרי הרהורים.

קושיה: איך אפשר לאסור מחשבה כשיש מצווה לחשוב?

למה? אומר הרמב"ם, מה הבעיות? אפשר לחשוב, זו רק מחשבה, הוא יחזור. והרמב"ם, זו הקושיה שהוא שואל, הקב"ה שואל, יש לך מצווה לחשוב. הרמב"ם אומר שיש מצווה "לידע שיש שם מצוי ראשון", אתה צריך לדעת, אתה צריך לחשוב, לא אולי כן, אולי לא. אתה צריך לחשוב. נו, איך אני יכול לומר שאתה לא יכול לחשוב על זה? אתה סבור שיש מצווה של חקירה, מצווה של חשיבה.

תירוץ: "דעתו של אדם קצרה"

התירוץ הוא, למה? לא, "לפי שדעתו של אדם קצרה", דעתו של אדם לא כל כך חזקה, היא קצרה. דעת של רוב האנשים הוא מתכוון. "ולא כל הדעות", לא כל הדעות, כאן הוא מתכוון דעות או מתכוון אנשים? אנשים. לא כל בעלי דעות, לא דעתם של כל האנשים, "יכולת להשיג אמת על בוריו", יכולים להגיע לכל האמת, לעומק האמת.

תרגום לעברית

ממילא, "ואם ימשך כל אדם אחר מחשבות לבו", אם היינו אומרים שכל אחד יכול לחשוב כל דבר כדי שיגיע לאמונה, ובסוף הוא כבר הגיע, הוא חושב גם שטויות, הוא חושב גם שקרים, ובסוף הוא הגיע, זה לא כך. למה? כי הרבה אנשים אין להם את הכוחות. אולי יכול להיות שאנשים מסוימים יש להם את הכוח לחשוב גם על ההי אמינות, על השקרים, ולחזור לאמת, אבל הרבה אנשים, הם נשארים תקועים בשקרים והם יחשבו שזו המסקנה.

פירוש "מחריב את העולם"

"נמצא מחריב את העולם לפי קוצר דעתו". אדם, חשבתי מחריב את העולם פירושו אדם מחריב את תפיסת עולמו, את עולמו. הוא מתכוון מחריב את העולם כי ילדיו ילכו אחריו, והם יהיו אנוסים.

שוב, אם כל אחד, הדגש כאן הוא על "כל אדם", אם כל אחד יקום כל יום עם דת חדשה, עם אמונה חדשה, לפי קוצר דעתו, רוב האנשים הם טיפשים, חס ושלום טיפשים, אלא קצרי דעת, העולם ישתגע. כל אחד יהיו לו עשרת אלפים תות ביום, כי כל אחד ילך בדרכו. זה מה שהרמב"ם מפרש "מחריב את העולם". "מחריב את העולם" פירושו העולם החברתי, העולם שבין אדם לחברו יחרב, לא העולם, העצים והבתים. זה מתכוון לעולם החברתי,

כתוב "ידמה לו שמחשבתו משיגת אמת" וזה לא אמת. אפילו כשזה בדיוק כן אמת, אבל הסברא שלו היא שטויות.

זה לא יותר מזה, שזה אמת, שזה עניין של לעזוב את השכל. אדם חושב בתוך המדע והתורה, שם הוא צריך להבין ולא מבחין. אם הוא מדבר כן על זה, הרמב"ם מדבר על זה, שלא תחשוב בלי סדר. אני אומר את זה רק, אני לא יודע אם זו הלכה, אני אומר את זה רק כדי להבהיר שאיסור הרמב"ם הוא לחשוב מבולבל. איסור הרמב"ם הוא לא לעזוב את התורה. המידות שלו כשרוצים להיות "בתוך מוגבל", זה לא מה שהוא אומר. "בתוך שכל", לא "בתוך" אלא לפי אמונה צריך לחשוב, זה לא כתוב ברמב"ם. כתוב ברמב"ם שצריך לחשוב בבירור, לא המחשבות הדמיוניות שמשיגות האמת.

המשל של "קו הצדק" – אמת הוא צר, שקר הוא בלתי מוגבל

אמת. יש הרבה אנשים שהוא מחזיק שיש לו אמונה כי יש לו איזה חלום בטני. זה חלום בטני חד. אני חושב על דרך איך להסביר את זה. העולם אמר קודם שאברהם אבינו מצא את קו הצדק. זה קו קטן! אמת הוא קו קטן אחד! שקר הוא "בלתי מוגבל"! ו"פנטזיה", "דמיון" הוא מאוד גדול. כשאדם נותן לעצמו לשוטט אחר שכלו, הסיכוי שהוא יגיע בדיוק לקו הצדק הצר הוא מאוד קטן. כי הוא צריך להלך אחר... זה בלתי אפשרי, כי קו הצדק הוא לא מקום פתאום שמגיעים אליו. מגיעים לשם רק כשהושבים עם שכל. אין אפילו סיכוי.

כשהולכים אחר מדות שידון, לומדים את הרמב"ם ביסודי התורה, לומדים את הספרים שמלמדים אותנו לחשוב את הדרך הטובה, יבינו יותר ויותר טוב. אבל אני מתכוון שזה השיטוט אחר השכל, "אשר אתם זונים אחריהם", זה מה ששוטטים אחר. כדאמרי חכמינו, "אחרי לבבכם" זו מינות, "ואחרי עיניכם" זו זנות.

"אחרי עיניכם זו זנות" – למה הרמב"ם מביא את זה כאן?

אוקיי, אז צריך לדעת איך הרמב"ם מסביר את החלק של זנות. זה לכאורה לב. לכאורה... זה נושא אחר. הוא מביא שם את מאמר חז"ל בשלמות. לכאורה זנות לא נכנס כאן. זנות הוא איסור אחר. אבל זה מעניין שמינות וזנות שמים ששניהם הם כמו משהו שה"פנטזיה" היא מאוד חזקה. אבל זה לא... אני לא חושב שהוא חייב. הוא פשוט מביא מקור ש"לבבכם", האיסור יש כאן מקור.

היו מקומות אחרים ש"אחרי עיניכם" הרמב"ם התכוון למינות? כן, "ולא תתורו" אמרת מ"והיה לכם". "ולא תתורו", רגע אחורה, כן? "ולא תתורו אחרי לבבכם". זה חשבתי על התתורו. אבל כנראה זה לא המקור העיקרי כאן. כנראה זה פשוט. הוא מביא את הלשון כאן, כן.

"גורם לאדם לטורדו מעולם הבא" – מעשה?

אומר הרמב"ם, "ולא זו בלבד, אלא שזה גורם לאדם לטורדו מעולם הבא". הלאו של ללכת אחר הדמיון, אפילו זה מאוד מאוד חמור, כי הדבר החמור ביותר הוא גורם לאדם לטורדו, לגרש אותו מעולם הבא, מהאמת, מהדעת שחי לנצח, מהעולם הבא. אבל צריך להיות מעשה, צריך להיות מלקות. כאן קשה לומר אם אתה עושה איזה מעשה.

זה לא אפשרי. זה אפשרי. כן. הלאו הקודם הוא ללכת אחר האחרון. יכול לעשות עם מעשה, יכול לעשות עם מעשה. אבל כאן, האיסור הוא לחשוב. האיסור הוא לחשוב עקום. הרמב"ם מסביר, כאן האיסור הוא לחשוב בלי לוגיקה. מי שלא למד לוגיקה, הוא עובר עם הרצון לחשוב.

דיון: ללמוד ספרים – מה האיסור?

וגם, אפילו אדם חשב שהוא יקנה ספר, הוא בטוח יהיה טוב, אבל הוא יכול גם ליפול לאחד מהספרים הרעים.

אוקיי, אבל האיסור הוא לא לקנות את הספר, אוקיי? האיסור הוא לחשוב. אז צריך לקנות את הספר הנכון ולחשוב את המחשבות הנכונות. עבודה גדולה, זה לא פשוט.

לא, ספרים נכונים שסומכים עליהם, משהו קונה ספר יהודי, הוא לומד בבחינת אמונה, הוא לומד בקבלה. זו לא בעיה, זו בטח לא עבירה. אוקיי.

לחשוב, אז זה טוב. אבל אם אתה הולך לחשוב בלי כלים, בלי כלים נכונים, איך לא לתת לעצמך לשוטט אחר מחשבותיך, זה כמו הרמב"ם.

מדות שידון פירושו המדות כמו מדות התורה, המדות של השכל. איך הוא השכל? מהי ראייה? מה לא ראייה? ומאוד ברור כאן שהרמב"ם מסביר שהבעיה היא שרוב האנשים לא למדו לוגיקה. רוב האנשים אין להם שכל, זה דבר נורא. אין להם את הדרך הנכונה, הם לא יודעים מה זה ראייה טובה, מה זה לא ראייה טובה, וממילא הוא יצא למינות. אבל מי שידע כן את מדות שידון, אצלו זו בוודאי מצווה.

זה לא האיסור בכלל. האיסור הוא לחשוב באופן שאינו ברור, שאינו אמת. האיסור הוא לא לחשוב על יחוד השם, האיסור הוא לא להבהיר לעצמו. האיסור הוא לחשוב אחר מחשבות לבך, לא אחר השכל הישר, להימשך אחר הרהורי הלב, לשוטט אחר הרהורי הלב.

המקור בתורה: "ולא תתורו אחרי לבבכם"

אבל זה הוא מביא, אבל איפה זה כתוב בתורה? "אל תפנו אל האלילים" מדברים על עבודה זרה. איך מדברים על כל שאר הדברים? זה דבר מעניין. אני מתכוון שאדם שחי בין אנשים כמונו, שהוא למד ספרים שאומרים כן את האמת, הוא לא רשאי לשוטט אחר... הוא לא רשאי סתם לשוטט אחר דעתו.

קושיה: אברהם אבינו הרי שוטט?

אצל אברהם אבינו השיטוט הרי כן הביא דברים טובים. כל האנשים סביבו חשבו רע, והוא שוטט בדעתו.

אני לא מסכים בכלל, כי אברהם אבינו חשב נכון. אברהם אבינו קודם הראה שמשוטטים יחד במחשבות. כתוב כאן איסור לחשוב בצורה לא ברורה. אבל אצל עובד עבודה זרה גם אין איסור לחשוב, אלא זה יעלה לו בשטות גדולה יותר.

האידיאל של אברהם אבינו להגיע לאמת הוא כי הוא כן ידע את המידות הטובות, וכשהוא לא היה יודע את המידות, הוא לא היה יכול להיות לו איסור, הוא לא היה יכול להיות לו תורה. אני מתכוון, זה לא הגיוני, אבל הוא גם לא היה מגיע לאמת. בעיית הרמב"ם היא האנשים שהולכים לחשוב בלי סדר, בלי לוגיקה, הם חושבים לתוך העולם.

וזה לא עוזר. אתה יכול לומר שזה לא יכול להיות יותר גרוע? כן יכול להיות יותר גרוע. מצוין, תמיד אפשר להיות יותר גרוע. הרבי אמר, לעזוב את השכל זה לא אמת. אבל אי אפשר להגיע לאמת בלי מידות טובות. מי יכול להגיע לאמת? הוא פרנאיד לגמרי, הוא יכול להגיע לאמת? הוא משהו שמעט מופרע בנפש מעט... הוא לא מסודר, אין לו סדר בכוחות הנפש.

אברהם אבינו היו לו כוחות טובים. הוא יכול היה לשבת ולחשוב. הוא ראה שהוא רוצה לעלות על במה ולזכות באמון של הסובבים אותו.

"ולא תתורו אחרי לבבכם" – המקור הרחב יותר

הרמב"ם אומר, הוא מביא, איפה זה כתוב בתורה? כן, היה כתוב, קודם היה כתוב רק על אלילים. איפה כתוב בתורה שלא, "אל תפנו", מדברים על עבודה זרה? אנחנו יודעים שזו גם השאלה להביא עבודה זרה לחשבון, אלא לחשוב על עניני יסודי הדעת, עיקרי הדת, עיקרי האמונה.

אומר הוא, איפה זה כתוב? "ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם אשר אתם זונים אחריהם". כלומר, "להמשך כל אחד מכם אחר דעתו הקצרה, אשר אתם זונים אחריהם", פירושו הדבר, לשוטט אחר דעתך, "וידמה שמחשבתו משיגת אמת". הוא חושב שאפילו אין לו כללים ברורים והוא לא הולך אחר האמת, דעתו, שכלו, יגיע לבד לאמת.

חידוש בדרך דרוש: אפילו כשזה אמת, אבל הסברא היא שטויות

אני מתכוון, אני אומר חידוש בדרך דרוש, שאם משהו חושב שיש לו איזו סברא בסיסית, הוא חושב שהוא מבין שיש בורא כי יש לו איזו סברא בטנית, זה גם האיסור של "ולא תתורו". משהו אומר, הוא חושב, "מה שכתוב בתורה זו סברא ישרה". באמת, אם משהו אומר סתם, "אני מבין לבד", כי הוא בונה על איזו שטות, הוא עובר על "ולא תתורו", לפי פשט הרמב"ם של "ולא תתורו". כי "ידמה לו שמחשבתו משיגת אמת". לא

הלכה ג' – "מצות עבודה זרה כנגד כל המצוות כולן"**דברי הרמב"ם**

אומר הרמב"ם הלאה, "עד כאן" זו ההגדרה. עכשיו הולך הרמב"ם בארבע ההלכות הבאות לדבר על חומר עבודה זרה, כמה זה חמור, וגם איך זה היסוד. וגם הגדר, מה הגדר של עובד עבודה זרה. אבל זה גם בנוי על זה, כי עבודה זרה היא היסוד. נעשים יהודים כשלא מאמינים בעבודה זרה, במילים אחרות.

אומר הרמב"ם הלאה, **"מצות עבודה זרה היא כנגד כל המצוות כולן"**. המצווה של איסור עבודה זרה היא חמורה כמו כל שאר המצוות ביחד, או שיש לה השפעה אולי על כל שאר המצוות.

שנאמר, כתוב שכשאתם עובד עבודה זרה, הוא לא יכול לעשות את כל שאר המצוות, הוא לא יעשה את כל שאר המצוות. שנאמר, **"וכי תשגו"**, אפילו הוא שוגג, **"ולא תעשו את כל המצוות האלה אשר דבר ה' אל משה"**, כתוב הפסוק בפרשת שלח.

אז, **"ומפי השמועה למדו שבעבודה זרה הכתוב מדבר"**, שהפסוק מדבר על עבודה זרה, והתורה קוראת לזה שזה כל המצוות, כי עבודה זרה היא חמורה כמו כל המצוות. זה אומר מפי השמועה למדנו, שההלכה לא מדברת סתם על טעות בשוגג, כל עבירה מביאה את היסורים.

רואים מכאן, **כי כל המודה בעבודה זרה, מי שמודה בעבודה זרה, יש לשון מודה בעבודה זרה, כך היא לשון חז"ל, אבל...**

הלכה ג' (המשך) – "כל המודה בעבודה זרה כופר בכל התורה כולה"**דברי הרמב"ם והלשון "מודה" ו"כופר"**

אז, ומפי השמועה למדו שבעבודה זרה הכתוב מדבר. דהיינו, הפסוק מדבר על עבודה זרה, והתורה קוראת לזה "כל המצוות", כי עבודה זרה היא חמורה כמו כל המצוות. ומפי השמועה למדו, זה אומר, מפי השמועה למדו שההלכה לא מדברת סתם על טעות בשוגג, כל עבירה מביאה מטעות.

והוא אומר שם דבר נפלא, **"שכל אשר צוה ה' עליכם ביד משה"**, מעכשיו ועד לעולם, רואים מכאן **"כל המודה בעבודה זרה"** - מי שמודה בעבודה זרה, יש לשון "מודה בעבודה זרה", כך היא לשון חז"ל, אבל הוא מתכוון לומר שמישהו מודה שיש עוד עבודה, כן, **"כופר בכל התורה כולה"**.

לשון חכמים היא לא שיש לו סוג של אמונה, הוא מאמין. המילה שלהם היא **"הודאה" ו"כפירה"**, כן, מודה הוא כופר. הוא מסכים או לא מסכים. הוא מסכים לעבודה זרה, כפירה היא ההיפך מהודאה, כמו בתפילת מודים, כופר הוא מי שלא מודה. מודה במציאות כוחו ורצונו.

הלכות עבודה זרה פרק ב' - המשך

"כל המודה בעבודה זרה כופר בכל התורה כולה, ובכל הנביאים, ובכל מה שנצטוו הנביאים מאדם ועד סוף העולם, שנאמר 'ביד משה'". הוא מתכוון לומר כל הנביאים מאדם ועד סוף העולם, שנאמר **"מן היום אשר צוה ה'"**, לא, יש כאן שני פסוקים. כתוב **"אשר כל אשר צוה ה' עליכם ביד משה"**, ואחר כך כתוב "זה כל המצוות", ואחר כך כתוב **"מן היום אשר צוה ה' והלאה"**, זה מכל המצוות מאברהם אבינו, אדם הראשון. אדם הראשון היה הנביא הראשון, כן. הוא אמר לו לא לאכול מעץ הדעת, אני לא יודע. לפני, מה שיהיה, איזה מצוות שניתנו לאדם.

מדוע "מודה בעבודה זרה" שווה ל"כופר בכל התורה"?

אומר הוא, מי שמודה בעבודה זרה הוא כופר בכל התורה כולה. מעניין. למה הוא... הוא יכול להיות כופר, אני יכול להבין שזה slippery slope, אבל מי שחושב רק שהוא צריך לתת כבוד לכוכבים הוא עדיין לא כופר בכל התורה כולה. מה מתכוון הרמב"ם לומר שאנחנו חוששים שהוא יהפוך לכופר? אני לא יודע, מה אנחנו יודעים איך... אומרים שהוא כן. מה אתה יודע בדיוק איך זה עובד? הוא כן. כמו שאומרים על מישהו... לא מקבלים

יותר את ה... כנגד כל התורה כולה. זה אומר שהוא, אני לא יודע, זה חומר כזה. חומר, כן.

יכול להיות שלהיפך, שכל התורה נעשתה כדי לא לעבוד עבודה זרה. זה הולך הפוך. יכול להיות שהמילה היא כי הוא רץ אחרי הפנטזיה שלו, אז כל האמונות שלו לא שוות יותר כלום.

דובר 2:

הוא לא מדבר כבר על פנטזיה, עכשיו מדברים על עבודת עבודה זרה.

דובר 1:

לא, מודה, אבל זו עדיין המסקנה. כן, הוא מאמין בזה. כן, אבל אתה אומר לעולם, בגלל זה כל המחשבות האחרות לא שוות כלום, כי הוא לא אדם שמתעסק בכלל במידות של לוגיקה. הוא אדם שמושטט אחרי המחשבות שלו.

דובר 2:

לא, הוא רוצה כאן להוציא את היחס של מצוות ועבודה זרה, שכל המצוות באו כדי לעקור עבודה זרה. זו הרי הדרך של הרמב"ם גם כאן, הוא מביא הרי הרבה מאוד מצוות ועבודה זרה. זאת אומרת, אם הרבה מאוד מצוות או אולי כל המצוות הן כדי לעקור עבודה זרה, אתה כבר איבדת את הפוינט. מי שמאמין כבר בעבודה זרה, אין לי כלום מכל המצוות האחרות שלך.

דובר 1:

כן. ולהיפך, **"וכל הכופר בעבודה זרה מודה בכל התורה כולה, והיא עיקר כל המצוות כולן"**. הדבר של להיות כופר בעבודה זרה הוא עיקר כל המצוות כולן.

הלכה ט' – "ישראל שעבד עבודה זרה הרי הוא כגוי לכל דבריו"

יש כאן הלכה שיוצאת מזה, הלכה למעשה שיש בה נפקא מינה? כן, הרמב"ם, **"ישראל שעבד עבודה זרה הרי הוא כגוי לכל דבריו"**. הוא נעשה כמו גוי. **"ואין ישראל שעובד עבודה זרה, שהיא עבירה שחייבין עליה סקילה, יש לו גם כן דינים"**. הוא נקרא מומר לעבודה זרה. מהי עבודה זרה? זה הרי חטא חמור, מהי עבודה זרה? זה הרי חטא, עבודה זרה היא חטא שעונשו סקילה. זו הרי דעה שהוא עושה עבודה זרה, הוא יהודי שעשה עבירה של סקילה, הוא מחלל שבת, הוא מחלל שבת, הוא יהודי. לא, עבודה זרה הוא "כגוי לכל דבריו". הנפקא מינה אני לא יודע בדיוק, אני לא יודע בדיוק לגבי איזו הלכה זה.

דובר 2:

ראיתי נגיעה לגבי עדות או מניין.

דובר 1:

הוא לא אומר כאן את ההלכה. כל אחד מהדברים האלה הוא הלכה בנפרד ברמב"ם שצריך להגיע וללמוד. הרמב"ם לא אומר כאן בבירור, הוא אומר שהוא גוי. הוא לא מתכוון לומר את ההלכה, הוא מתכוון כאן להוציא את הדבר שעבודה זרה היא הדבר העיקרי של להיות יהודי, ולא לעבוד עבודה זרה. ממילא, אם אתה עובד עבודה זרה...

אתה גוי. כאן לא כתובה המילה גוי. זה לא כאן. הם מביאים למשל שהוא צריך עדיין לתת גט לאשתו. זה לא הנושא כאן. הנושא כאן הוא לומר את החומר. גם, החילוק הוא, אין משומד לעבודה זרה, נכון? זה עובד. מי שרק מאמין בעבודה זרה, לא עובד אותה, עדיין אין כאן את הדין, נראה. אתה צריך כן לעשות את המעשה. כן?

"משומד לעבודה זרה הרי הוא משומד לכל התורה כולה"

הרמב"ם הלאה, עוד דבר, **משומד לעבודה זרה הרי הוא משומד לכל התורה כולה**. מה הפירוש? יש מצוות אחרות שאדם לא עושה אותן, הוא משומד. משומד אומר שהוא לא שייך למצוה, הוא יצא מהיהדות לגבי המצוה. למשל, מישוה לא הולך עם ציצית, הוא עושה עבירה מסוימת, לא מחשיבים אותו גם על העבירות האחרות כמשומד. אבל מי שמאמין בעבודה זרה, ממילא הוא משומד על כל המצוות האחרות גם.

לא זה אומר. אם רואים שהוא מקדיש קרבן, מה צריך לומר, שהוא מקדיש אותו לעבודה זרה. כמו שלמדנו קודם, ועדיין יש תורה על... ה... אני אני אני אמרתי שהוא חושב את זה כדברים על הדברים. לא אמרים שזו עבודה זרה. זו גמרא, הוא לא מביא את הגמרא כאן בעמוד. "מחשבת מין עבודה זרה". אני לא יודע מה... אני לא יודע איפה זה נכנס כאן בהלכה.

נראה ככה, שסתם, כשאתה לא יודע מה הוא חשב, הוא חשב להקב"ה או לא, אבל מחשבה כזו היא עבודה זרה. הוא הרי מין, עבודה זרה הוא כן מאמין. עבודה זרה יכול להיות מה שהוא קרא עבודה זרה. מינים שזה בגדר עבודה זרה. הוא קרא למינים עבודה זרה. הוא ייכנס לאותה קטגוריה. בחולין מדברים על שחיטה, אבל לא ברור שהמין ממסכת חולין מדבר על המין שהרמב"ם אמר עכשיו. המין ממסכת חולין יכול לדבר על קבוצת אנשים מסוימת שהיו עובדי עבודה זרה וכו'. והוא מביא פירוש רבי דוד הרמב"ם, אני לא יודע איך, כאן יש פירוש רבי דוד הרמב"ם, שהסביר שיום אחד... אה, הרמב"ם לא אמר, מינים... אה, פעמים יוסף שרבי דוד הרמב"ם... פעמים, פעמים! היום הוא עבודה זרה. אוקיי, בקיצור, אנחנו צריכים להחמיר לחומרא, אנחנו צריכים לחשוש שהמין הזה הולך להגיע לעבודה זרה. לא, אולי היום היה יום שהם היו בעבודה זרה, אנחנו לא יכולים לדעת. לא ברור.

הלכות עבודה זרה פרק ב', הלכה ד' – דין המגדף

הקדמה: השייכות של הרמב"ם בין מגדף לעבודה זרה

דובר 1:

אז, היום היה יום שחיו בעבודה זרה. אי אפשר לדעת. זה לא ברור. הרמב"ם לא אומר מה צריך להיות על קמיעה להלכה. זה לא ברור. הרמב"ם רואה את זה לכאורה, הוא מביא את זה פשוט להראות, שקמיעה היא גם... כמו עבודה זרה שיש לה דין של גוי, גם קמיעה היא כמו עבודה זרה.

עכשיו הולך הרמב"ם ללמוד הלכות מגדף. מי שמגדף את הקב"ה. זה אומר שאומר את השם בניקוב. כן. הם הולכים לראות בדיוק.

אומר הרמב"ם, "כל המודה על עבודת זרה" זה כבר אמת. משהו מודה, שעבודה זרה היא אמת. מה אומר כבר אמת, אני לא יודע. אז צריך אחרת, אז מה פירוש כבר אמת? מי שחושב על עבודה זרה שזה אמת. שלכוח למשל יש כוח.

דובר 2:

לא, שצריך לעבוד אותו כבר קודם.

דובר 1:

אבל צריך לעבוד אותו. עבודה זרה פסל. נכון. אבל מה, אבל מה, אבל מה הקב"ה.

אה, זה לכאורה הפסוק. הוא מביא פסוק. "ועבד ליראה". הוא אומר, ועבד את עבודה זרה, ועבד כאן מגדף את השם. שניהם באותו מקום. "שנאמר, והנפש אשר תעשה ביד רמה. בני עזרה, בני גר." זה ביד רמה אומר לעבוד עבודה זרה ביד רמה?

דובר 2:

כן, לפי מה שהמון, זוכר את אותה פרשה של חיסוס גוף לאסוסי. זה ממש אותה פרשה.

דובר 1:

"שנאמר", בהמשך של הפרשה הזו. "את השם הוא מגדף". בזה הוא מגדף את הקב"ה. הפסוק אומר לעבוד עבודה זרה ביד רמה, או אולי עבירות אחרות ביד רמה. כמו שאומר "את השם הוא מגדף", יוצא שעבודה זרה ומגדף את השם הם באותה קטגוריה. הפסוק אומר לעבוד עבודה זרה ביד רמה זה מגדף.

בגלל זה ההלכה שמלבד שנותנים סקילה לעבודה זרה ולמגדף, תולים אותם נותנים להם תלייה, שניהם סקילה. ושניהם מקבלים סקילה ושניהם מקבלים

מישהו יגיד לך, רגע, אני אתן לך... אני אגיד לך... אחד המפרשים אומר שהרמב"ם מתכוון כאן להתבאר, מה שהוא אמר שהוא כגוי לכל דבריו, אומר שהוא משומד לכל התורה כולה. כי הלכות מסוימות יש לו עדיין כמו גוי, שאשתו היא אשת איש. אבל כאן אין הלכות. הרמב"ם לא אומר כאן שום הלכות, הוא אומר רק את הרעיון שהוא גוי. בדיוק מה זה אומר מהו הדין של גוי, צריך לדעת... הוא גוי גמור.

אבל המשומד לעבודה זרה אומר את זה, שאפילו דברים אחרים, שמישהו עובר על מצוה אחת, לא אומר עדיין שהוא מנותק ממצוה אחרת. אבל עבודה זרה כוללת כבר את כל השאר. זו המילה.

הלכה י' – מינים, תשובה, ו"מחשבת מין לעבודה זרה"

מי הוא "מין" ולמה לא מקבלים אותו בתשובה?

ולא עובדי עבודה זרה בלבד אלא אף המינים, הם אלה שאין להם אמונה טובה בהקב"ה, אינם כישראל לדבר מן הדברים, אין להם דין כישראל לגבי שום דבר. ואין מקבלין אותן בתשובה לעולם, לא מקבלים אותם בתשובה לעולם. שנאמר "כל באיה לא ישובון", כל מי שנכנסים לעבודה זרה, למינות, לא ישובון, לא יכולים לחזור, "ולא ישיגו ארחות חיים", הם לא יחזרו לארחות חיים. ומהם המינים? מה יהיה, אם הוא עשה תשובה, מניחים אותו להיכנס לבית המדרש, מה הוא מדבר ובבית המדרש של מעלה אי אפשר מה לעשות, אני מדבר על בית המדרש של מטה. כן. כאן יש דבר, לוקחים אותו בחזרה, מחזירים אותו, מלמדים אותו להיות נמוך יותר. כן, אפשר לעשות תשובה, מוחקים אותו, אבל המינים לא מחזירים אותם, כי תמיד חושדים בהם. זה לכאורה המילה. אי אפשר לדעת, מינים זה אדם ערמומי. הוא מבלבל את המחשבה. עכשיו עושה תשובה, זה הטריק.

דובר 2:

קרא את הרב, אבל אומר הרב. מהם המינים? הרב, והמינים הם הרהרו אחר מחשבת ליבם, בסכלות בדברים שמביאים. הם הולכים אחרי הבל. הם הרהרו כמו פילוסופים. אהה. הם משוטטים אחרי מחשבת ליבם. אז, הוא מגיע לעבודה זרה כדי להכחיש עיקר, ולא עובדים אותה באמת. המעניין שהמינים לא רק מי שיש לו ספק במחשבתו. לחשוב לבד זה עדיין לא מספיק. נכון. הוא כזה, זה מי שהוא פרי-טינקר. הוא חושב הרבה כך, ומגיע למסקנה, אומר שכאשר הוא, אבל בעזרת המחשבה הזו. לא בדיוק מגיע למסקנה. לא שהוא אומר אבל בטלית כן. כן. אה, הרמב"ם מדבר. המילה היא שהוא אומר, אין תורה, אין מצוה. זו המילה. נכון? ועל האדם הזה... לא רק שהוא לא יהודי... מה פירוש המילה עיקר? גאוה? חוצפה? כן, חוצפה היא לכאורה סוג של גאוה. נכון, אבל מה הפירוש? הם כבר אמרו פעם את המילים האלה היום. שלהם, לא מקבלים בתשובה. אז, לכאורה כאן הרמב"ם נראה שהוא מתכוון לא למי שהיה לו מחשבה רעה, או כמו קודם. אז, אלא הוא הלך על המחשבה הזו, הוא נפרד מהציבור. אז, כאן הציבור על המחשבה, אבל המין הוא כבר... הוא הצהיר בפומבי. הוא הרים דגל של המינות שלו. כן.

"אסור לספר עמהם ולהשיב עליהם תשובה"

אז, הרמב"ם, "ואסור לספר עמהם... מבינים גם למה לא מקבלים אותם בתשובה, כי הוא עשה מעשה חוצפה גדולה, הוא הכריז על מרד ביהדות ובתורה. אוקיי, אחרת. "ואסור לספר עמהם", אסור לדבר איתם, כי אולי הוא יעשה תשובה, בכלל אסור איתם... אסור אפילו לענות להם. לענות, כן. אסור לקבל את תשובתם, וגם אסור לענות תשובה. שנאמר "אל תקרב אל פתח ביתה". זה לכאורה יותר, כי הוא יבלבל לך את הראש. מה כתוב בגמרא, מין ישראל לא עונים לו, לא אומרים "אל תהן". מה כתוב שם? "לא תתחתן בהם". זה מפרש הרמב"ם, שיהודי לא יעזור, כי הוא יבלבל לך את הראש, הוא יעשה את הבעיה יותר גרועה, הוא לא יקבל את התשובה.

"מחשבת מין לעבודה זרה" – הלכה קשה

אוקיי. אומר הרמב"ם, "ומחשבת מין", זו הלכה מוזרה. אני לא יודע מה זה אומר. זו גמרא, אבל... מה זה אומר? הוא מין, הוא לא מאמין אפילו בכלום. מה נכנס כאן עבודה זרה? הלו? יש למין דין של עבודה זרה? אני לא יודע.

בדרך כלל היא אל"ף דל"ת נו"ן יו"ד. והרמב"ם, אם מישהו מפרש את השם המיוחד באופן של אל"ף דל"ת נו"ן יו"ד...

תרגום לעברית

דובר 1:

נכון, נכון, נכון. זה נכון שבדברים אחרים... בגמרא כתוב שם המיוחד, הרמב"ם מביא כאן, הוא נכנס כאן למחלוקת גדולה, אבל מה שהוא אומר כאן הוא ששם המיוחד פירושו אל"ף דל"ת נו"ן יו"ד. כך מפרש הרמב"ם.

דובר 2:

יכול להיות שהסיבה היא כמו שאתה אומר, כי זה איך שאומרים את זה במציאות. הוא אומר את המילה "פרש", הוא אומר את זה באופן של אל"ף דל"ת נו"ן יו"ד.

דובר 1:

"ויברך השם בשם השם", או "ויברך" הוא לשון סגי נהור. הוא נוקב בשם, הוא מקלל את שם ה', "בשם השם הנכבד". הרמב"ם כבר למד קודם לכן בהלכות יסודי התורה שעמד על... על מחיקת שמו, שם עמד שיש כמה שמות שהם שם ה' הנמחקים, אם מישהו... עושה את זה, הוא מגדף והוא מקלל את שם ה' הנמחקים, הוא מגדף שחייב סקילה, "שנאמר ונוקב שם ה'". שם ה' פירושו היו"ד ה"א וא"ו ה"א, או האל"ף דל"ת נו"ן יו"ד.

אומר הוא שהשם המיוחד חייב סקילה, כי שאר הכינויים, אם הוא מברך בשם, באחד מהכינויים האחרים, שכאשר קוראים לקב"ה, לא בשם י-ה-ו-ה, אלא מברך "את השם" של ד' אותיות "באחד" מן השמות שאינם נמחקים, נכון?

דובר 2:

כן, הוא אומר שאחד מהשמות שאינם נמחקים מברך את השם א-ד-נ-י, מבין? כלומר מברך "את השם בשם", נכון?

דובר 1:

זה הפירוש, זה הפירוש, הוא אומר כך, בסדר. זה הרמב"ם, "מברך בשם השם", כן, "בשם השם" פירושו השם של הקב"ה, שהוא השם שאינו נמחק?

דובר 2:

לא, שהוא "השם המיוחד", וזה מברך את השם המיוחד, שהרמב"ם אומר כאן שהוא שם א-ד-נ-י, באחד מהשמות האחרים שאינם נמחקים, לא מברך את השם המיוחד, הוא מברך "את השם המיוחד" באחד מהשמות שאינם נמחקים, אז הוא חייב סקילה.

דובר 1:

אם הוא מברך אחד משאר הכינויים זה רק איסור, זה רק עובר על לאו, הוא מקבל מלקות, אבל לא חייב סקילה.

"ושאר הכינויים באסור", אם הוא מברך בשם אחד מהכינויים האחרים זה איסור. "ויש מי שמפרש, שאינו חייב אלא על השם י-ה-ו-ה", וכאשר אומרים א-ד-נ-י זה לא אומר שפירש את השם המיוחד, אלא כאשר אמר את זה בדרך שהיא נכתבת, שם י-ה-ו-ה.

"ואני אומר", הרמב"ם פוסק כמו שניהם, שמברך בין י-ה-ו-ה או א-ד-נ-י מקבל סקילה. יפה מאוד.

אבל למה? כי הרמב"ם הבין שהשם המיוחד, כאשר אומרים אותו בשם א-ד-נ-י, מתכוונים לשם י-ה-ו-ה, אז ממילא זה אומר גם מה שכתוב בגמרא "שם המיוחד".

דובר 2:

כן, אז שוב, בפרק השישי של הלכות יסודי התורה הרמב"ם לימד אותנו שיש שבעה שמות שנקראים שמות שאינם נמחקים, כתוב שם המפורש, או הדרך איך שאומרים שם המפורש א-ד-נ-י, ואחר כך הוא אמר ק-ל, א-לו-ה, א-לקים, שם אהי-ה, שם ש-ד-י, ושם צב-אות.

תלייה. והפסוק אומר הסיבה למה מגדף מקבל גם סקילה, הוא גם בגדר עבודה זרה.

אז שניהם אותו דבר, שניהם מקבלים גם תלייה וגם סקילה. אומר הוא, "ועל כן כללתי דין המגדף", ואני חושב שאין איסור אחר שמקבל תלייה, רק מגדף ועבודה זרה, כי עבודה זרה נקראת מגדף, כמו שהוא מביא בהקדמה למשניות.

"ועל כן כללתי דין המגדף", כי אני רואה בגלל זה אני מביא כאן דין הלכות המגדף. למה? קודם כי יש לו הלכות דומות לגבי סקילה, "ששניהם כופרים בעיקר הם". אבל הוא כבר אמר, כי שניהם מקבלים סקילה. בגלל זה הם מקבלים שניהם סקילה, וזה כי כולם כופרים בעיקר.

מה זה להאמין בעבודה זרה או לומר שצריך לעבוד אותה, מגדף הוא אותו סוג של עניין, ממילא הוא שייך כאן. מגדף הוא גם כופר בעיקר.

קושייה: איך מגדף הוא כופר בעיקר?

דובר 1:

זה מאוד קשה להבין, כי המגדף שהוא דיבר עליו עד עכשיו עדיין לא מדבר על מגדף שהיה מנקב שם בשם. הוא לא דיבר על זה. הוא הרי אמר מי שמודה בעבודה זרה. ממילא, מי שאמר את המילים הלא נכונות, אבל הוא כופר בעיקר. או שהוא מאמין בסתר בהקב"ה, הוא מתנהג באופן שהוא מגדף את השם, או באופן שהוא כופר בעיקר, משהו כזה. צריך להבין יותר טוב, אני לא יודע.

ובכלל אני לא מבין מה אומר מגדף, משהו חסר בכל ההבנה.

הלכה יג: מהו המעשה של מגדף?

דובר 1:

אומר הרמב"ם, "אחד המגדף חייב", "אחד המגדף". אז זה מגדף? מה אנחנו הולכים ללמוד, אין כל כך הרבה הלכות, כמה הלכות, מהו מגדף?

יש משהו כמו... יש טבע של מגדף. מגדף הוא כמו עובד עבודה זרה, רק בלי עבודה זרה. זה אומר מי שמחרף ומי שמבזה את הקב"ה. אבל זה משהו לאו שאין בו מעשה, זה עדיין לא מעשה. כאן מדובר על המעשה של מגדף. מהו האקט של מגדף?

דובר 2:

יכול להיות, אבל הוא אומר שכל עובד עבודה זרה הוא בעצם מגדף, כמו שאתה אומר, הרעיון של מגדף וההלכה המדויקת של מגדף.

דובר 1:

אה, עכשיו, משהו חסר. משהו חסר כאן, צריך להבין את זה יותר טוב.

אז אומר הרמב"ם, "אחד המגדף חייב סקילה". אה, הלשון מגדף בכלל בא מאותו פסוק, "את השם הוא מגדף", שכתוב בלשון משל, זה אומר מי שעושה ביד רמה הוא מגדף את השם. לא ונוקב שם השם...

דובר 2:

כן, מאוד טוב. הלשון מגדף.

דובר 1:

אני אומר, הלשון מגדף הוא רק... רק באותו משל של התורה.

פסק הרמב"ם: שם המיוחד הוא א-ד-נ-י

דובר 1:

"אחד המגדף חייב סקילה, עד שיפרש את השם המיוחד של ארבע אותיות, שהיא אל"ף דל"ת נו"ן יו"ד." זה אומר הדרך איך אומרים את זה, השם המיוחד הוא יו"ד ה"א וא"ו ה"א.

דובר 2:

לא, לא, קרא מה הרמב"ם אומר! קרא עד סוף ההלכה... צריך לומר, הרמב"ם מביא שתי שיטות, אבל הרמב"ם אומר צריך לומר אל"ף דל"ת נו"ן יו"ד. השם המיוחד הוא יו"ד ה"א וא"ו ה"א, אבל הדרך איך אומרים אותו

אז אם אמר כביכול, אומר שאחד מהשמות האלה מקלל את אחד משני השמות י-ה-ו-ה או א-ד-נ-י, אז הוא מגדף.

דיון: מה עושה האדם כמגדף?

דובר 1:

דבר רמב"מ, מה עושה האדם כמגדף?

דובר 2:

בסדר, בוא לא נפשט, יש כאן קושיה טובה על האדם הזה.

דובר 1:

הוא מגדף, אתה מבין מגדף? הלו?

דובר 2:

כן. כי זה דבר מוזר, כי במיוחד עם מה שהרמב"ם התחיל שהוא כמו מודה בעבודה זרה, הוא הרי המאמין הגדול ביותר, כי הוא אומר שהוא מאמין שרק הקב"ה יכול לקלל, אבל הוא כועס.

דובר 1:

בסדר. אני לא יודע, אני חושב דווקא שאפשר להבין את זה, כל הקיום.

דובר 2:

זה עוד דרגה של גידוף.

דובר 1:

בסדר.

דובר 2:

זה נראה רק כמו מישוהו שכועס מאוד, מישוהו שכועס קצת מקלל אותה, מישוהו שכועס יותר מקלל את כל הקיום.

דובר 1:

הרמה הגבוהה ביותר של כעס היא לקלל את המוציא ראשון.

דובר 2:

משהו נוסף, מדברים רק כשהוא עושה את זה בשם המפורש.

דובר 1:

נו, זה הגיוני.

דובר 2:

איך מקללים? בכלל לקלל אדם, מה זה אומר לקלל אדם? קללה היא תמיד בשם.

דובר 1:

פירושו שזה משהו חזק.

דובר 2:

הקב"ה ש... על זה.

דובר 1:

זה באמת מצחיק מה שאתה אומר על הקב"ה עצמו על מה שהוא עושה, איך אחרת אפשר לקלל?

דובר 2:

אני רוצה לשאול אותך קושיה, כשהוא אומר יכה מיך את סיוסי, זה יותר הגיוני או פחות הגיוני?

דובר 1:

כי אתה חלש מול הקב"ה.

דובר 2:

זה באמת מצחיק, זה באמת לא יותר ממגדף, מה שמצחיק, זה גם אסור, זה גם חייב סקילה, אבל מה שהוא מתכוון.

דובר 1:

בסדר. טוב.

דובר 2:

מה זה עבודה זרה? זה גם קצת מעניין, כי מישוהו שעובד עבודה זרה הוא אומר יכה את הכוח השני, הוא לא אומר כלום.

דובר 1:

שיכו זה את זה, שיכו באמת זה את זה.

הלכה יד: הלאו של מגדף

דובר 1:

אומר הרמב"ם, "עזרה של מגדף מניין?" איפה הלאו? כבר למדנו כאן מנוקב שם ה'. מה כתוב שם? "מימי משה", "מימי משה"? איפה הלאו? אומר הוא "שנאמר אלהים לא תקלל". אגב, כשמדברים על אלהים, זה גם אומר אלהים פירושו בעל כוחות, שופטים, אבל זה גם הפשט של המקרא שזה מתכוון.

הלכה יד: סדר הדין – בכל יום ויום דנים את האדם בכינוי

דובר 1:

אומר הרמב"ם: "בכל יום ויום דנים את האדם בכינוי". בסדר, עד כאן למדנו את עיקר הדינים, עכשיו הולכים ללמוד איך מסדרים, איך מזמנים, באים עדים אומרים שפלוני היה חייב.

סדר הדין של מגדף: עדות, קריעה וסמיכת ידיים

הלכה ד' (המשך) – סדר הדין של מגדף

הכינוי "יכה יוסי את יוסי"

דובר 1:

איפה הלאו? אומר הוא, "שם אלהים אחרים לא תזכירו". אגב, יש אליהו רבה שלומד שזה גם אומר... אליהו פירושו בעל כוחות, תלמיד חכם נשיא, אבל על פשט המקרא מה שזה מתכוון... אומר הרמב"ם, "בכל יום ויום דנים את העדים בכינוי".

בסדר, אז עד כאן למדנו את עיקר הדין, ועכשיו אפשר ללמוד איך מסדרים, איך מסדרים את העדות.

באים העדים, הם אומרים שפלוני היה מגדף. מתחילה כאן השאלה, הדיינים לא יכולים לומר את מה שהוא אמר, כי זה אחד מהשמות שאסור לומר בצורה הזו. נו, עושים כינוי חדש שאינו מהכינויים בכלל, ואומרים "יכה יוסי את יוסי". כינוי חדש, לא כינוי אמיתי.

מה זה אומר שאומרים יוסי? יוסי הוא כנראה מה שהוא גם ארבע אותיות, כן? האם זה מה שזה אומר כינוי, אומרים יוסי? או שזה אומר שאומרים אחד מהכינויים, "יברכם" או משהו כזה, ואומרים יוסי? עושים כינוי חדש, נראה. לא משתמשים בכינויים לאחד מהכינויים, אלא עושים משהו, יוצרים כינוי שהוא רגיל, כי יוסי הוא י' ו' ס' י', רציתי לומר שזה טוב. יוסי אינו ארבע אותיות. מעניין.

נגמר הדין – העד הגדול אומר בפירוש

דובר 1:

בסדר, נגמר הדין. אחרי שכבר... אז למעשה אפשר לעשות כך, אבל סתם לעשות ממש דין זה כן. נגמר הדין, מוציאים את כל האדם לחוץ, ושואלים את הגדול שבעדים, אחד מהעדים, זה הרי הגדול משני העדים, ואומרים לו, "אמור מה ששמעת בפירוש". והוא אומר.

הוא צריך לומר את זה, כי נראה שיש דין בעדות, חייבים כן לומר בבירור מה הוא שמע. זה יכול להיות גם כי לפעמים יכולה להיות טעות, ואי אפשר להרוג אדם אולי עד הסוף הוא לא הבין את הדין של בדיוק איך השם המפורש, איך הם צריכים לומר את זה.

והוא אומר. הוא אומר את זה. אבל כשהם אומרים את זה, זה דבר נורא, הוא הרי אמר את הדבר הנורא. והדיינים עומדים על רגליהם וקורעין ולא מאחיזין. אפילו הוא אומר שפלוני אמר, לא עוזר. הדבר הוא, מכיוון שהוא

אומר את המילים... אולי זה כדי להראות את החומרה, להראות שזה לא דבר שמזלזלים בו. והדיינים עומדים על רגליהם וקורעין ולא מאחיין. הם עושים קריעה. וסוג קריעה שלא מאחים. אם הוא למד למשל על הלכות תלמוד תורה, שרב קורע ולא מאחה. כשהכהן גדול אומר את השם, עושים סוג אחר של קריעה, קריעה עם קו"ף. קורעים, משתחוויים. אבל זה אולי ענין אחר...

דין: קריעה על ברכה

דובר 2:

אפילו כשאומרים שהוא אומר בברכה, כאן מדברים על מגדף, זה לא אותו דבר.

דובר 1:

בסדר. העד השני אומר "אף אני כמוהו שמעתי". האם זה לא מספיק? למה הוא צריך לומר את זה? כי הוא אומר "אף אני כמוהו שמעתי", אם הוא גם שמע את אותו דבר, אם לא, לכאורה אין שני עדים. "אף אני כמוהו שמעתי", אבל הוא לא צריך גם לומר. כבר אמרו פעם אחת, זה הרי הדין של כל עד, אפילו כשצריכים לומר בביטוי. פלוני אומר "כמו שאמר", זה אותו דבר.

כשיש הרבה עדים

דובר 1:

אומר הרמב"ם, "ואם היו עדים רבים, צריך כל אחד ואחד מהם לומר כך וכך שמעתי". לא מספיק רק שניים, כי כשיש הרבה עדים, לכל אחד יש דין עדות. כמו שלומדים במסכת מכות, נכון? "אין פוטרין אותו אלא בכולן ביחד, לא פוטרין בשנים, אלא פוטרין בשלשה". כי אם יש יותר משלושה עדים, כל העדים צריכים להיות כשרים.

מגדף שחזר בו תוך כדי דיבור

דובר 1:

אומר הרמב"ם הלאה בהלכות מגדף, "מגדף שחזר בו תוך כדי דיבור, אין חזרתו חזרה, אלא נהרג, שגידוף בעדים נסקל". מה זה אומר שהוא נעשה מגדף כשהיו שם שני עדים? נסקל. תמהתי קצת, איך עובדת התראה במקרה כזה? עדים פירושו בדרך כלל גם התראה. יכול להיות שהעדים התרו בו לפני שהוא אמר את זה, או מה?

זה מעניין, בדרך כלל בהרבה מאוד הלכות בתורה עוזר הרי תוך כדי דיבור. אבל הגמרא אומרת שעל כמה הלכות לא עוזר תוך כדי דיבור. זה אבל ברור, קידושין וגירושין ומגדף על עבודה זרה. כאן מדברים על עבודה זרה, אז לא עוזרת שום חזרה בתוך כדי דיבור. יש דרשה בהלכות קידושין, משהו שרואים שקידושין וגירושין יש להם אותו דין של מגדף על עבודה זרה.

מגדף את השם בשם עבודה זרה – קנאים פוגעין בו

דובר 1:

בסדר, בכל מקרה. כן, אומר הוא, "מי שגידף את השם בשם עבודה זרה", אם מישהו עשה אחרת, במקום לומר "יכה יוסי את יוסי", אמר "יכה עבודה זרה את יוסי", זה גם דבר נורא, אבל זה לא אותו דין מגדף שמגיע לו סקילה, אלא יש עונש על זה, קנאים פוגעין בו. על זה יש דין שזה גם סוג של חייב מיתה, לא חייב מיתה מדין, אלא זה חייב מיתה דרך קנאים פוגעין בו והרגוהו. כמו בועל ארמית, שיש כמה הלכות כמו קנאים פוגעין בו.

אה טוב. אומר הרמב"ם, "ואם לא הרגוהו קנאים, אם אין מספיק קנאים, ובא לבית דין, ובאים לבית דין, אינו נסקל, עד שיברך בשם מן השמות המיוחדים.

בסדר, יפה מאוד.

דין: למה זה לא חייב סקילה?

דובר 2:

למה? כלומר, זה לא דרך של עבודה זרה. לגדף את השם בשם, עבודה זרה, לא דרך של עבודה זרה.

דובר 1:

אתה צודק.

דובר 2:

לא, כדין עבודה זרה זה לא נעשה.

דובר 1:

אם זה לא אחת מד' עבודות, שזה עבודה, שזה עבודה שבכך, אני לא יודע.

חייב קריעה – רק כששומעים מיהודי

דובר 1:

אומר הרמב"ם הלאה, כל השומע ברכת השם חייב לקרוע. זה למדנו בעצם, שזה צריך עדים. מי ששומע את ברכת השם חייב לקרוע, כמו שלמדנו קודם שהדיין ששומע את זה מהעדים. אבל שם זה חידוש, כי אפילו הוא לא שומע את זה, העדים אומרים את זה לא בתור ברכת השם, הם אומרים את זה רק בתיווך, חייב לקרוע. אבל כאן מדברים על ברכת השם ממש, צריך לקרוע קריעה. אפילו ברכת הכינוי, אפילו לא אומרים, אפילו לא אומרים ברכת הכינוי, שעל זה יש רק חיוב לאו, גם חייב לקרוע, והוא שישמענו מישראל. רק אם שומעים את זה מיהודי.

אה, זה מעניין, קודם הוא אומר שמי שעובד עבודה זרה הוא גוי לכל דבריו, אבל נראה שמגדף עדיין לא. על מגדף מתאים לו שזה גוי לכל דבריו.

דובר 2:

למה? כי אפילו כשגוי מקלל, הוא יכול לקלל מהיום עד מחר, זה לא נחשב. רק יהודי נחשב משהו.

דובר 1:

כן, מי הוא מקלל? הוא נשאל.

דובר 2:

מכה יוסי, אני לא יודע, צריך לגלות את זה.

דין: שומע מן השומע

דובר 1:

איך אנחנו מחזיקים כאן? אחד השומע ואחד השומע מן השומע. זה לכאורה הסיבה למה בית הדין צריך לקרוע קריעה.

דובר 2:

מי ששמע שפלוני אמר.

דובר 1:

שהשומע, לא שפלוני אמר. שומע מן השומע זה לא כל כך מעניין. הוא אומר שפלוני גידף. שומע מן השומע הוא רק כי השומע לא יכול לומר את זה שוב. אם השומע אומר את זה שוב סתם כך הוא עצמו מגדף.

דובר 2:

כן.

דובר 1:

רק אם הוא הולך לבית דין, כי אז הוא רשאי.

דובר 2:

לא, הוא אומר, פלוני גידף. כן, אבל כשפלוני לא אומר את השמות עם הכל, אם פלוני אומר את השמות בדיוק כמו שפלוני גידף, הוא עצמו לכאורה מגדף, הוא גם לא היה צריך ללכת לבית דין. הוא אומר, שמעתי שכן, אבל זה לא גידוף, זה שומע מן השומע, הוא גם צריך לקרוע, על זה אסור... הדרך איך שעמד קודם שהוא רשאי לומר את זה רק פעם אחת והעד השני לא רשאי לומר את זה.

דובר 1:

אמת, אמת, כי אפשר לקבל חיוב סקילה. לא הייתי אומר חיוב סקילה, אבל זה נורא. זה שומע מן השומע, פירושו שהוא אומר את זה עם המילים, אבל

העובדה שהוא מתרץ, אבל זכור שאפילו כשהוא עושה את זה לא בבית דין הוא לא חייב סקילה, זה לא גידוף, ושם לא צריכים לקרוע.

דובר 2:

אני לא יודע איזה איסור זה, אני לא יודע. הוא אומר שהוא אמר את זה, עכשיו הוא אומר טוב קודם, רק אי אפשר לספר כך את החדשות. פעם אחת לספר את החדשות, ופלוני מגיד, זה גם לא דרך. כמו ילד החדר שלא רצה להגיד בקול רם, הוא אמר מה שפלוני אמר בקול רם, זה לא...

דובר 1:

אבל שומע מן הגוי, אחד חייב לקרוע. הייתי מבין, קודם הרמב"ם אמר שמגדף הוא כמו עובד עבודה זרה, והוא מקבל מיד דין של גוי.

דובר 2:

בסדר, אז הוא כבר גוי מבוסס.

דובר 1:

לא, גוי שנולד גוי, הוא לא גוי גמור.

דובר 2:

גוי גמור, כן, גוי.

הראיה מרבשקה – משומד

דובר 1:

אומר הרמב"ם, "ולא קרעו אליקים ושבנא", ובמלכים יש מעשה שהיה מישהו, רבשקה, שהוא חירף וגידף את הקב"ה.

דובר 2:

כן, והוא היה שונא של מלך אשור, והוא התקיף את הקב"ה. הוא אמר, "האם הקב"ה עזר לכם? אני לקחתי הציילו אלהי הגוים את ארצם, האלילים האחרים הציילו משהו? כבשתי את כל הארצות." בקיצור, הוא עשה חוזק מהקב"ה. הוא לא אמר י"ק ו"ק. זה מאוד מעניין, רואים מהגמרא אולי...

דובר 1:

הפסוק שהוא מביא, הרי הפסוק עושה כמו השומע מן השומע.

דובר 2:

לא, משהו סימן שזה נקרא גידוף גם. יכול להיות שזו הדוגמה של הגמרא, זו הדרך הכי נוראה. אבל באמת, מישהו אומר, "אוי, הקב"ה הוא כלום," זה גם נקרא גידוף.

דובר 1:

אלא מנשה רבשקה משומד הוה, רבשקה היה משומד.

דובר 2:

כי הוא היה משומד לפני כן, לא היה לזה דין של מחרף ומגדף.

דובר 1:

לא, להיפך, להיפך, להיפך. כתוב שאליקים ושבנא היו ה... הם כן קרעו. "ויבא אליקים... אל חזקיהו קרועי בגדים".

דובר 2:

אה, אומר הרמב"ם, הסיבה שאליקים ושבנא קרעו היתה כי הוא היה משומד. הוא היה יהודי, והוא נעשה גוי. אבל אם הוא היה גוי, לא היו צריכים לקרוע קריעה.

דובר 1:

היה איזה קריאה, קראו לו... אליקים הוא המלך, ושבנא היה... אליקים ושבנא היו שני גבאים שם, באו, כן, שני גבאים. שבנא וסיעתו. הגמרא מביאה בסנהדרין, אני זוכר, שבנא וסיעתו. כן כן, הם רצו לעשות עם רבשקה.

דיגרסיה: גלית – מחרף מערכות אליקים חיים

המשך הלכות מגדף – דין סמיכה, מהות הגידוף, והקשר לעבודה זרה

דובר 2:

אני חושב שבימי דוד כשגלית חירף מערכות אליקים חיים, הוא גם היה חייב קריעה. אני לא זוכר בדיוק, אבל הוא קרע קריעה על גלית. הוא קרע אותו עם אבניו. אבל גם גלית, מה הוא אמר? הוא גם אמר, "יכה יוסי את יוסי". הוא גם חירף, הוא עשה חוזק, הקב"ה לא יכול לעזור, וכדומה. יכול להיות שגוי לא יודע בדיוק את ההלכות איך מחרפים, אבל הוא מנסה, כבר מגיע לו על זה לבדו עונש.

דובר 1:

אם היה זה יהודי, אמרו לו שהוא צריך להיות בן חבר כנסת, והוא לא מספיק קל לקרוע לכל אחד את הבשר, או יהודי שסובר שתלמידיו לא צריכים ממש לומר "יכה יוסי את יוסי", אוקיי, מה עושים? איך מתנהגים? חוזרים לדין של המגדף.

סמיכת ידים על המגדף

דובר 1:

אומר הרמב"ם, "כל העדים והדיינים סומכים ידיהם אחד אחד על ראש המגדף, ואומרים לו דמך בראשך שאתה גרמת לך". הם שמים את הידיים על ראשו לפני שמענישים אותו, והם אומרים לו, "דמך בראשך שאתה גרמת לך". אתה גרמת לעצמך בעצמך עם מה שאמרת את דברי הגידוף.

"ואין בכל הרוגי בית דין מי שסומכין עליו אלא מגדף בלבד". אין דין סמיכה לעונשים אחרים, רק למגדף. אין זה כמו קרבן. הוא קרבן? צריך לסמוך עליו?

הלכה יז – דין סמיכה אצל מגדף

"ואין בכל הריגת בית דין מי שסומכין עליו אלא מגדף בלבד, שנאמר 'וסמכו כל השומעים את ידיהם על ראשו'"

אין דין סמיכה לעונשים אחרים רק למגדף, כתוב בפרשת אמור אצל דין המגדף.

מי הם "השומעים"?

נראה שהעדים הם גם שומעים, הם שמעו איך העדים אומרים זאת שוב, זה אומר השומעים.

אז המגדף אמר "יכה יוסי", בסוף היחיד שמוכה הוא עצמו.

הענין של סמיכה – "דמך בראשך"

אה, מה מסמלת הסמיכה? נראה שיש בזה ענין של כבוד, ולפני שהקרבן נעשה בן שלוש שנים צריך לומר לו אתה עצמך אשם, עכשיו, אפשר לעשות סקילה עכשיו.

מדוע הרמב"ם הכניס מגדף בהלכות עבודה זרה

הסיבה היחידה שהרמב"ם הכניס מגדף באותה קטגוריה של עבודה זרה, כי מגדף נראה כאילו הוא מאמין גדול, אלא שהוא איזה משוגע ממורמר שמגדף. כי אם הוא לא מאמין שיש בורא לא היה אומר דברי גידוף.

מהות הגידוף – זלזול בפומבי בקב"ה

עכשיו אני מבין, עכשיו אני מבין. גידוף לא אומר, "יכה יוסי את יוסי", קודם כל, "יכה יוסי" לא אומר ליטרלית. זה לא אומר ליטרלית.

שנית, זה זלזול בקב"ה, אומרים שיש לו שם. הוא כבר אמר בבירור "יכה יוסי את יוסי". הוא אמר "מי בכל הארצות אשר הציילו את ארצם מידי", והקב"ה גם הכה אותו. זה נקרא גידוף.

גידוף אומר שהוא מזלזל בפומבי בקב"ה. "יכה יוסי את יוסי" הוא איזה דבר מצחיק שמתכוונים אליו.

אז מגדף הוא דרך להיות מזלזל בקב"ה ברבים, אומרים דברים שמביאים זלזול גדול בכבוד שמים.

מגדף הוא ההיפך משמע ישראל

מגדף הוא ההפך משמע ישראל. שמע ישראל הוא מי שמודה בה', הוא צועק שיש אלוקים. הוא צועק שאין, או שהקב"ה לא יכול לעזור. זה היפך משמע

ישראל.

האבסורד של גידוף – "יכה יוסי את יוסי"

הוא אומר מאוד יפה, ואחר כך יש את הדין למעשה בדיוק מתי אומרים את זה ואת המילים. אבל התמונה היותר ברורה היא בשעת נפש, להכעיס.

טעות, נגד הקב"ה, לא נגד ההכחשה.

כמו, כמו שאומרים באנגלית, מגדף, כן, "blasphemy".

זה "blasphemy".

יכה יוסי אומר שהוא תוקף את הקב"ה.

יכה יוסי את יוסי, הוא רוצה אולי להוציא שזה ממש אבסורד, אתה תוקף את הקב"ה, הקב"ה חזק יותר.

עם מי אתה הולך לתקוף את הקב"ה?

עם הקב"ה עצמו.

מגדף כאיסור אתאיזם – "לית דין ולית דיין"

אוקיי, זו באמת קושיה, אבל אני חושב ש, כך אני חושב, חשבת פעם שאולי מגדף הוא בכלל איסור להיות אתאיסט, רחמנא ליצלן, איסור דין למעלה דין למטה, לית דין ולית דיין.

הרמב"ם אמר, מעלה על דעתו שלא ליחדו, הוא אומר מעלה על דעתו שאין אלוה, שלקב"ה אין כוח.

איזה איסור יש לומר שלקב"ה אין כוח, או שאין קב"ה?

זה מגדף.

יכול להיות שאיסור מגדף במקור הוא איסור אתאיזם, כאילו לדבר נגד הקב"ה, או בכלל לא להאמין, או להאמין בעבודה זרה וכדומה.

זה לכאורה הפשט.

נר.